

Názory žáků středních škol na domácí násilí

Anna Kotůlková

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Anna Kotůlková
Osobní číslo: H19502
Studijní program: B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Názory žáků středních škol na domácí násilí

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti teorie domácího násilí, právního zakotvení domácího násilí a prevence.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- BURIÁNEK, Jiří, Simona PIKÁLKOVÁ a Zuzana PODANÁ, 2014. Násilí na mužích. Praha: Humanitas. ISBN 978-80-7308-545-2.
CIMRMANNOVÁ, Tereza, 2013. Krize a význam pomáhajících v prvním kontaktu. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2205-7.
ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2008. Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2207-8.
ŠPATENKOVÁ, Naděžda a Drahomír ŠEVČÍK, 2011. Domácí násilí. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.
ŠPATENKOVÁ, Naděžda, 2017. Krize a krizová intervence. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5327-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jana Martincová, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **26. ledna 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 26. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.4.2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou domácího násilí a názorů žáků středních škol na něj. První kapitola teoretické části se zabývá vymezením pojmu domácího násilí a jeho právním zakotvením. Ve druhé a třetí podkapitole se práce zaměřuje na formy a příčiny domácího násilí. Čtvrtá podkapitola je věnována obětem domácího násilí. Pátá podkapitola nám představí možnou typologii pachatelů domácího násilí a v neposlední řadě se práce zaměřuje na pomoc poskytovanou obětem ať už státní či nestátní organizací. Praktická část bakalářské práce je zaměřena na výzkum, jehož hlavním cílem je zjištění informovanosti, názorů a zkušeností ohledně domácího násilí u žáků středních škol.

Klíčová slova: domácí násilí, agresor, oběť, policie České republiky, trestní zákoník, formy domácího násilí, organizace na pomoc obětem domácího násilí.

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the issue of domestic violence and the views of high school students on it. The first chapter of the theoretical part deals with the definition of domestic violence and its legal basis. In the second and third subchapters, the work focuses on the forms and causes of domestic violence. The fourth subchapter is devoted to victims of domestic violence. The fifth subchapter introduced us to a possible type of perpetrators of domestic violence and, finally, the work to focus on the assistance provided to victims of state or non-state organizations. The practical part of the bachelor thesis is focused on research, the main goal of which is to find out information, opinions and experiences about domestic violence among high school students.

Keywords: domestic violence, agressor, victim, police of Czech republic, penal code, forms of domestic violence, organizations for helping victims of domestic violence

Děkuji Mgr. Janě Martincové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi poskytla při vedení bakalářské práce. A především za trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat všem svým kamarádům za podporu při psaní této bakalářské práce a v neposlední řadě osloveným žákům středních škol bez kterých by nebylo možné tuto práci úspěšně dokončit.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	11
1.1 PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ČR.....	12
1.1.1 Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky.....	12
1.1.2 Trestní zákoník.....	14
1.2 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	16
1.3 PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	19
1.4 TYPOLOGIE OBĚTÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	21
1.5 TYPOLOGIE PACHATELŮ DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	26
2 POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ	28
2.1 POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY	28
2.2 SOUD.....	29
2.3 INTERVENČNÍ CENTRA	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
3 VÝZKUM.....	32
3.1 CÍL VÝZKUMU	32
3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
3.3 VÝZKUMNÁ METODA	32
3.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	32
3.5 ZPŮSOB SBĚRU DAT	33
4 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE.....	34
4.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	34
4.2 ANALÝZA VÝSLEDKŮ	34
4.3 INTERPRETACE A DISKUSE	46
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	50
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	52
SEZNAM GRAFŮ	53
SEZNAM PŘÍLOH.....	54

ÚVOD

Bakalářská práce pojednává o domácím násilí jako o celospolečenském problému, kdy se jedná o velmi rozsáhlý problém, který se dotýká nejen žen jako ohrožených osob, ale také dětí, mužů, seniorů či zdravotně postižených osob.

I když o existenci domácího násilí víme, pořád se jedná o dosti často opomíjený problém. Proto v posledních letech vzniká spousta organizací, které pomáhají rodinám postiženým právě touto problematikou, a nejen těmto rodinám, ale i dalším obětem domácího násilí. Bohužel i přes veškerou snahu médií či organizací o všeobecnou osvětu domácího násilí i tak se mnohdy stává, že díky neinformovanosti dochází k nepochopení celé problematiky a někdy dokonce i k jejímu zlehčování. Proto je důležité, aby povědomí o této problematice bylo dost rozšířené, a proto se v této bakalářské práci zabýváme názory žáků středních škol na domácí násilí, jelikož si myslíme, že žáci v tomto věku by již měli mít povědomí o této problematice.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak jsou současní studenti středních škol informovaní o problematice domácího násilí, zda mají s danou problematikou zkušenost, zda dokážou rozlišit, jestli se jedná o agresora či o oběť a v neposlední řadě jaká je jejich informovanost v rámci organizací, které pomáhají obětem domácího násilí. Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se zabýváme teoretickými východisky, kdy se snažíme objasnit pojem domácí násilí a jeho právním zakotvením v České republice, zaměřujeme se na formy domácího násilí. Dále se věnujeme i typologii obětí a pachatelů a zaměřujeme se na pomoc obětem tohoto jevu.

V praktické části je k získání dat zvolen kvantitativní výzkum, který je realizován prostřednictvím anonymního dotazníkového šetření s cílem odpovědět na hlavní výzkumnou otázku. Výzkumný soubor budou tvořit respondenti ze středních škol v okrese Zlín ve věku od 14–18 let. Dotazník se skládá ze čtrnácti otázek a jeho výsledky jsou uvedeny do tabulek a grafů.

Závěr této bakalářské práce je věnován diskusi na dané téma s následným doporučením pro praxi, které vyplývá z provedeného dotazníkového šetření, kdy záměrem je snaha zjistit jaký názor mají žáci středních škol na domácí násilí. Doufáme, že díky zaměření této práce se dostane veřejnosti dosti informací nejen díky teoretické, ale i praktické části a pochopí, jak závažný problém domácí násilí je.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí můžeme chápat jako celospolečenský problém jedná se o velmi komplikovaný jev a je stejně je tak komplikované stanovení přesné definice. V současné době neexistuje jednotná definice k pojmu domácí násilí většina definicí se však shoduje minimálně na základních čtyřech znacích domácího násilí a to jsou: opakovanost a dlouhodobost, eskalace, jasně rozdělené role (ohrožená osoba a násilná osoba) a neveřejnost.

O domácím násilí se mluví už několik desítek let, dříve bylo spatřováno pouze v rodinných a intimních vztazích, kdy pachatelem domácího násilí byl muž a obětí žena. Od této teorie se postupně odpouští, ale jak uvádí Čírtková, že domácí násilí již není synonymem pro partnerovo (mužovo) týrání ženy, ale je definováno jako „*opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu.*“ (Čírtková, 2008, s. 9) Právě ve vztahu k ohrožené osobě se definice změnila a rozšířila, že nepohlíží na oběť jen jako na ženu, ale také i muže, děti, seniory a také osoby zdravotně postižené. Na každé domácí násilí lze pohlédnout jinak, vzhledem k obětem. Je patrné, že domácí násilí páchané na osobách zdravotně postižených či seniorech bude mít jiné projevy a příčiny, které nenalezneme u partnerského násilí.

Další definicí, která nám pomůže objasnit pojem domácího násilí je definice od Ševčíka, kdy je domácí násilí vnímáno jako „*podmnožina násilí v rodině a zahrnuje sem všechny projevy fyzického, sexuálního a psychického násilí páchaného mezi jednotlivými členy rodiny (partnery, předky a potomky, sourozenci), které se týká všech rodinných vztahů, a to mezi dospělými (rodiči) a dětmi, mezi dětmi navzájem, mezi partnery (manžely), mezi dospělými (rodiči) a prarodiči.*“ (Ševčík, 2011, s. 24)

Bílý kruh bezpečí definuje domácí násilí jako fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně a dlouhodobě a které vytváří asymetrický vztah mezi násilnou a ohroženou osobou. Intenzita násilných incidentů se zpravidla stupňuje a u oběti vede ke ztrátě schopností včas zastavit násilné incidenty a efektivně vyřešit narušený vztah. (Manuál, 2007)

V neposlední řadě by bylo dobré zmínit i pojem násilí v rodině, kdy tohle slovní spojení odborníci používají raději vzhledem k tomu, že přesněji vystihuje problémové jednání v úzkém příbuzenském kruhu.

1.1 Právní zakotvení domácího násilí v ČR

Domácí násilí je fenomén, který má jednoznačně identifikovatelné znaky: násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází v soukromí jsou dány jasné role jednotlivých aktérů, násilí je opakované a stupňuje se jeho intenzita. Tyto znaky vycházejí z nauky a v právní úpravě se odrážejí jen strohým způsobem.

Pro možné řešení domácího násilí je potřeba si ujasnit několik pojmů se kterými se můžeme setkat.

Mezi klíčové znaky domácího násilí patří opakovanost a dlouhodobost, kdy se násilí může opakovat. Při domácím násilí mají nejen partneři jasně rozpoznatelné role, kdy lze rozlišit násilnou a ohroženou osobu jejich vzájemné postavení není stejné a tyto role se během domácího násilí nemění. Podpurným znakem je eskalace intenzity násilí a lze pozorovat, že k němu dochází častěji a krutěji.

Násilnou osobou se rozumí „osoba, která ohrožuje ohroženou osobu na životě, zdraví anebo svobodě nebo lidské důstojnosti, žije s ohroženou osobou ve společném obydlí a lze důvodně předpokládat, že tato osoba se bude dopouštět i nadále nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo útoku proti lidské důstojnosti.“ (Metodická příručka č. 1/2010, ZPPP č. 166/2009)

Ohroženou osobou se rozumí „osoba, která je ohrožena nebezpečným útokem proti životu, zdraví anebo svobodě nebo závažným útokem proti lidské důstojnosti, ze strany násilné osoby.“ (Metodická příručka č. 1/2010, ZPPP č. 166/2009)

V případě, kdy dojde k oznámení incidentu, který vykazuje znaky domácího násilí Policie České republiky má za úkol provést nezbytná šetření k tomuto případu ať už v mezích přestupkového či trestního řízení, kdy má především za úkol chránit osobu ohroženou domácím násilím a poskytnout této osobě pomoc.

1.1.1 Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

Tato kapitola se bude zabývat ustanoveními vztahující se k problematice domácího násilí, kdy nový způsob jeho řešení přichází se zákonem č. 135/2006 Sb., který vytvořil nové oprávnění Policie České republiky v podobě institutu vykazání, kdy je tento zákon účinný od 1. ledna roku 2007.

Dle § 44 odstavce 1 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky je policista oprávněn na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, kdy je

důvodný předpoklad, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou, a to i z bezprostředního okolí jejich obydlí. Pokud společné obydlí obývá i nezletilé dítě, považuje se také za ohroženou osobu i když násilí nesměřuje přímo proti dítěti.

Vykázání policejním orgánem trvá po dobu 10 dnů od dne jeho provedení, tato doba je pevná a neměnná.

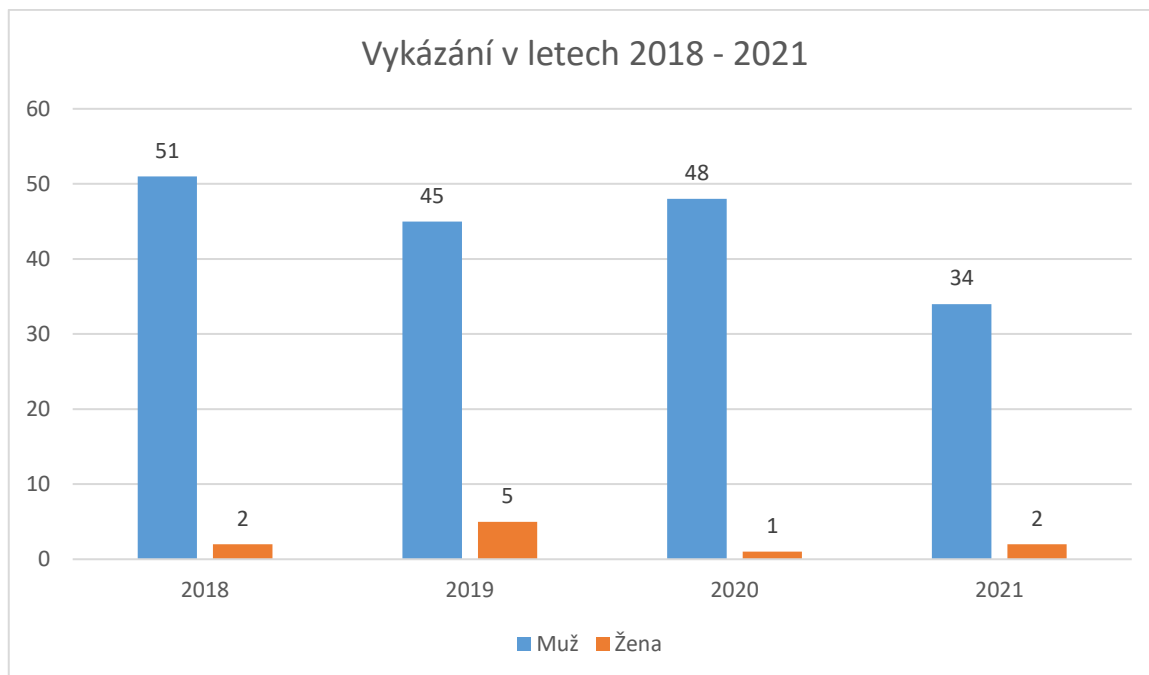
Tuto osobu je policista oprávněn vykázat i v její nepřítomnosti. Po sdělení vykázání je osoba povinna okamžitě opustit prostor, který ji policista vymezil. Vykázání je oznámeno ústně policistou jak vykázané osobě, tak i osobě ohrožené načež je jim vystaveno potvrzení o tomto úkonu, které je jim předáno oproti podpisu.

Mimo výše uvedené povinnosti má vykázaná osoba povinnost se zdržet vstupu do prostorů policistou určených a vydat všechny klíče od společného obydlí, které drží.

Dále policista poskytne vykázané osobě informace o pomoci osobám s násilným chováním a o možnostech jejího dalšího ubytování a v souvislosti s tím i nezbytnou součinnost.

Ohrožená osoba má právo na podání návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních. Toto předběžné opatření trvá ze zákona jeden měsíc a pokud mu předcházelo vykázání počíná tato měsíční lhůta běžet po uplynutí 10denní lhůty pro vykázání.

Následně pak policista zašle do 24 hodin od provedení vykázání kopii úředního záznamu o vykázání příslušnému intervenčnímu centru a soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření. Pokud ve společném obydlí žije i nezletilá osoba, zašle kopii úředního záznamu i příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Graf č. 1 - Vykázání v letech 2018–2021

Následující graf znázorňuje počet využitých institutů vykázaní ve Zlínském kraji v letech 2018–2021, kdy je z grafu patrné, že nejčastější osobou, která byla vykázána je muž. Na grafu můžeme vidět, že domácí násilí má klesající tendenci i přes to, že v letech 2020 a 2021 byl vyhlášen nouzový stav v důsledku pandemie COVID-19.

1.1.2 Trestní zákoník

Samotný pojem domácí násilí v trestním právu nenalezneme. V zákoně č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku nalezneme však trestné činy, které se vztahují k domácímu násilí, jedná se o:

§ 198 Týrání svěřené osoby

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Týrání svěřené osoby § 198

„Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

Odnětím svobody na dvě léta až osm let

- spáchá-li čin uvedený v odst. 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
- způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách nebo,
- d) páchá-li takový čin po delší dobu

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odst. 1

- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
- b) smrt“

Týrání osoby žijící ve společném obydlí § 199

„Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta

Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odst. 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách nebo,
- d) páchá-li takový čin po delší dobu

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odst. 1

- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
- b) smrt“

Právě tento trestný čin je nejčastějším druhem domácího násilí. Jedná se o to, že tento trestný čin má specifický znak a to, že pachatelé tohoto trestného činu tak činí vůči osobám blízkým a dalším osobám žijícím ve společném obydlí. Výše zmíněný pojem týrání je dle komentáře trestního zákoníku vyjádřen jako zlé nakládání s osobou žijící s pachatelem ve společné domácnosti, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pocítuje jako těžké příkoří. Nevyžaduje se, aby šlo o soustavné nebo dlouho trvající jednání a ani se nevyžaduje, aby u týrané osoby vznikly následky na zdraví, ale musí jít o jednání, které týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pocítuje jako těžké příkoří ať už fyzického nebo psychického rázu.

Mezi další trestné činy, které souvisí s domácím násilím jsou například:

- § 140 – vražda
- § 141 – zabití
- § 145 – těžké ublížení na zdraví
- § 146 – ublížení na zdraví
- § 146a – ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky
- § 171 – omezování osobní svobody
- § 175 – vydírání
- § 177 – útisk
- § 178 – porušování domovní svobody
- § 185 – znásilnění
- § 186 – sexuální nátlak
- § 187 – pohlavní zneužití
- § 196 – zanedbání povinné výživy
- § 198 – týrání svěřené osoby
- § 208 – neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru
- § 352 – násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci
- § 353 – nebezpečné vyhrožování

Vzhledem k tomu, že osoby uvedené v § 198, zejména děti jsou bezbrannější je potřeba jim poskytnout vyšší ochranu než osobám uvedeným v § 199 tak proto je trestní sazba podle § 199 odst. 1 mírnější.

1.2 Formy domácího násilí

Domácí násilí má mnoho podob v této kapitole se budeme zabývat jeho formami, znaky a typy. Klasické formy domácího násilí nejsou v žádné literární publikaci nijak sjednoceny budeme tak vycházet z několika základních forem. Nejčastěji se vymezují tyto základní

formy fyzického, psychického, sociálního, ekonomického a sexuálního násilí. Tyto formy si postupně podrobněji rozebereme. Vedle těchto forem se přihlíží i k počtu jednotlivých incidentů a také k jejich intenzitě a dále k vývoji domácího násilí v průběhu času. (Čírtková, 2008)

Fyzické násilí

Násilí je často spojováno s pojmem agrese. Avšak agrese je mnohem širší pojem dle Matouška se jedná o útočnost projevující se jednáním, které poškozují věci nebo osoby. Pojem agrese se do velké míry překrývá s pojmem násilí. Některými autory je pojem agrese používán spíše pro označení osobnostní sklony, kdežto pojem násilí je vyhrazen pro popis interakce (Matoušek, 2008)

Fyzické násilí je nejviditelnější a nejtvrďší formou domácího násilí. Používá se při něm fyzická síla nebo její hrozba k zastrašení, poškození či ohrožení jiné osoby. Fyzické násilí zahrnuje širokou škálu chování, jehož cílem je ublížit, zastrašit, přivodit bolest, zranění a fyzické utrpení, např. fackováním, mlácením o zeď či o zem, udeřením pěstí, bitím rukou či předměty (řemenem apod.), kopáním, kousáním, strkáním, znehybňováním (svazováním), škrcením, cloumáním či třesením, vytrháváním vlasů nebo ochlupení (z genitálií), pálením, ohrožováním bodnou či střelnou zbraní až po útok přímo ohrožující zdraví a život. (Ševčík, Špatenková a kol. 2011, s. 48-49)

Fyzické násilí zanechává stopy, které jsou často viditelné (např. modřiny, podlitiny v oblasti očí, zlomeniny, odřeniny, popáleniny apod.) a proto je snadné jej prokázat.

Psychické násilí

Psychické násilí je zpravidla prvopočátek u domácího násilí, většinou může přerůst až do fyzického násilí. Často ho můžeme najít i pod pojmem emocionální nebo citové. Většinou jde ruku v ruce s fyzickým násilím, avšak je upozadováno, jelikož je na rozdíl od fyzického násilí těžko rozpoznatelné a tím pádem i těžko dokazatelné. Čistě psychické násilí, kde chybí prvky fyzického násilí se moc nevyskytuje.

Nezanechává žádné stopy jako je tomu například u fyzického násilí, které se dost často neobejde bez modřin či odřenin. Psychické násilí je velmi těžko prokazatelné. Stopy, které

toto násilí zanechá mnohdy ránu na duši osoby ohrožené. Projevuje se ztrátou sebedůvěry, sebevědomí, osoba ztrácí vztah či úctu k sobě samému.

Dle knihy od Ševčíka a Špatenkové (2011, s. 49) může mít psychické násilí následující podobu:

Neverbální – např. záměrné ničení oblíbených věcí

Verbální – zahrnuje slovní napadání, ponižování, urážení, obviňování, očeňování, zakazování, zastrasování, hrubé chování, hanlivé oslovování, vyhrožování, citové vydírání, soustavnou kontrolu a bezdůvodné podezírání. Nezřídka dochází ke zpochybňování psychického stavu ohrožené osoby.

Další projevy psychického násilí vymezila ve své knize Čírtková (2008), kdy uvádí, že ke konkrétním projevům psychického týrání patří zejména:

- Devalvující, urážlivá, zraňující komunikace (nadávky, zesměšňování, ponižování, ustavičná kritika, týkající se často malicherností),
- Odmítání komunikace, ignorování, přehlížení nebo překrucování faktů (polopravdy a lži),
- Upírání základních práv, upírání možnosti podílet se na spolurozhodování, nesmyslné a zlovolné omezování, zakazování sociálních kontaktů, blokování seberealizace oběti,
- Obviňování a manipulace (oběť je nelogicky obviňována z běžných životních problémů, ale i z pracovních neúspěchů tyрана),
- Zastrasování, vydírání a vyhrožování (například rozvodem a odebráním společných dětí, vyhrožování sebevraždou či vraždou),
- Extrémní kontrola (pohybu oběti, vynakládání finančních prostředků...),
- Psychické trestání oběti za její úspěchy v zaměstnání, za její oblíbenost v okolí,
- Ničení oblíbených věcí oběti, ubližování domácím mazlíčkům,
- Stalking (slídění, sledování a pronásledování oběti, označované někdy též jako „psychoteror“)

Sociální a ekonomické násilí

Sociální a ekonomické násilí jsem spojila do jednoho záměrně, jelikož jsou úzce provázané mezi sebou. Objevuje se v době, kdy násilná osoba zabráňuje ohrožené osobě provádět jakoukoliv výdělečnou činnost jak už v práci nebo kdekoliv jinde a tímto ji tak dostává pod svou kontrolu co se týče ekonomického hlediska.

Sociální násilí jako takové se projevuje neustálou kontrolou násilné osoby nad osobou ohroženou, kdy násilná osoba sleduje pohyb osoby ohrožené, chce vědět kam jde, s kým tam jde, co tam bude dělat.

Sexuální násilí

Sexuální násilí je především mezi partnery a častějšími oběťmi se stávají především ženy. Jedná se o jakoukoliv aktivitu, kdy je osoba nucena se podílet na nežádoucích, nebezpečných nebo ponižujících sexuálních aktivitách. Podobně jako u sociálního násilí zde také násilná osoba chce vědět, co daná ohrožená osoba dělá, kam chodí, avšak s tím rozdílem, že tuto osobu sleduje. Jedná se o tzv. stalking, který je označován jako úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost. Projevuje se to různými způsoby jedním z nich je pronásledování, může se to také projevit nevyžádanými zprávami či telefonáty, vyhrožováním ublížení na zdraví lidem či mazlíčkům.

Dle WHO (2010) je sexuální jednání zahrnující pokusy o dosažení sexuálního styku, nežádoucí sexuální poznámky a návrhy, činy směřující k obchodování s lidmi či jinak namířené proti sexualitě jedince, které využívá nátlak nebo není ověřitelně v souladu s přáními zúčastněných jedinců či je namířeno vůči nezralé osobě.

1.3 Příčiny domácího násilí

V této kapitole se zaměříme na vybrané příčiny domácího násilí. Domácí násilí ovlivňuje mnoho faktorů a nelze určit jednoznačně jeho příčinu. Vymezení příčiny je založeno na jednofaktorových teoriích. Dle Čírtkové (2004) je můžeme rozdělit do tří skupin:

- Psychologické teorie domácího násilí.
- Sociologické teorie domácího násilí,
- Biologicko-genetické teorie domácího násilí.

Psychologické teorie. Setkáváme se zde s názorem, že se koncentrují na povahové a psychické rysy násilné osoby. Svádí se zde příčiny chování násilné osoby na deprese, poruchu osobnosti nebo na alkoholické excesy. Další fází vývoje psychologické teorie se přístup zaměřil i na oběť domácího násilí, kdy byla nakonec vyprofilována i typická oběť domácího násilí a znakem její viktimizace bylo snížené sebevědomí.

Sociologické teorie. Tato teorie nepohlíží na násilnou osobu nebo na oběť jako na psychicky narušené jedince. Vnímá tuto problematiku jako produkt „typicky mužské společnosti“, kdy zdroje domácího násilí spatřují v sociostrukturálních jevech, souvisejících se vznikem a uplatňováním moci a kontroly ve společnosti. Dalším takovým faktorem je výskyt a tolerance násilí ve společnosti.

Biologicko-genetické teorie. Vysvětlují obecné predispozice k násilnému chování, nikoli však specifické situace domácího násilí.

Nyní dominují multifaktorové přístupy, nepřináší žádné nové teorie ani pohledy, ale spojují jednofaktorové přístupy do multifaktorových koncepcí. Jednou z nejznámějších multifaktorových koncepcí je kauzální model D. G. Duttona, který pracuje se 4 strukturálními rovinami zdrojů a příčin domácího násilí:

- Makrosystémové příčiny,
- Exosystémové příčiny,
- Mikrosystémové příčiny,
- Ontogenetické vlivy (příčiny)

Makrosystémová příčina, vnímá příčiny domácího násilí převládající hierarchií hodnot, kdy vůdčí roli v této hierarchii má muž. Ve společnosti je spousta mýtů a bagatelizací, které tomuhle předchází a ospravedlňují násilí muže vůči ženě.

Exosystémová příčina, jedná se o bezprostřední životní okolí zahrnující formální a neformální sociální struktury, se kterými přichází do kontaktu. Tyto struktury určují a ovlivňují jeho chování. Jedná se o konkrétní faktory jako nízký příjem, nezaměstnanost, nízká vzdělanost atd.

Mikrosystémová příčina, mikrosystém je rodina. A situace přímo uvnitř rodinného kruhu mohou vést k domácímu násilí. K rizikům, která plynou z rodinného soužití patří privátnost, jasně předepsané role, existence neformálního práva rodiny, vzájemná znalost partnerů, kdy

se partneři dobře znají a dokážou odhadnout reakce toho druhého, a i jeho způsoby chování ve všech situacích.

Ontogenetická příčina. Příčiny domácího násilí hledá v individuálních charakteristikách násilné osoby, a i oběti domácího násilí. Do této skupiny patří i to, že si pachatel prošel těžkým dětstvím, traumatem či násilím během dětství, a proto se jeho násilné chování rozvíjí v dospělosti. (Čírtková, 2004)

1.4 Typologie obětí domácího násilí

Z mnohých výzkumů vyplývá, že většinovými oběťmi domácího násilí jsou ženy. Avšak intervenční centra uvádí shodný počet mužských obětí s ženskými. Za zmínku stojí fakt, že domácí násilí traumatizuje oběť a nezáleží na tom jakého je pohlaví.

Dříve byla velká část pozornosti věnována pouze pachatelům než obětem. Díky tomu vznikl nový obor viktimologie, který se zabývá oběťmi trestných činů jejich typologií a předpokladem stát se obětí.

Existuje mnoho typologií obětí, může se zaměřovat spíše na znaky sociální, nebo se vychází ze stupně „viny“ oběti. Mezi nejpoužívanější a prakticky nejcennější typologie obětí dle Čírtkové (2008) patří:

Typologie obětí podle zažitého trestného činu (kopírují obvyklé kategorie deliktů používané v kriminologii, nejčastěji se rozlišují následující skupiny či typy: oběti přímého fyzického násilí, oběti sexuálního násilí, obětí domácího násilí, dále oběti s majetkovou újmou způsobenou vloupáním do soukromí a oběti podvodů)

Typologie obětí podle reakce na trestný čin (rozlišuje se například oběť s expresivní kontrolovanou reakcí podle intenzity vnějšího chování, nebo oběť pasivní, odevzdaná a oběť aktivní)

Dle Cimrmannové (2013) nebyla prokázána souvislost s věkem, vzděláním, ekonomickým statutem nebo životním stylem. Potvrzeny však byly určité rizikové faktory:

- Týrání ohrožené osoby v dětství (jako dětská oběť nebo jako svědek dospělých)
- Horší psychické a fyzické zdraví
- Tendence k emocionálnímu připoutání (závislosti)
- Pocity viny postrádající logiku

Kombinace těchto rizik je živnou půdou pro vznik syndromu připoutání, který se projevuje loajalitou k násilníkovi, neschopností vyhledat pomoc a opustit patologický vztah.

Pokud jde o partnerské domácí násilí, charakteristickými překážkami bývá: strach o sebe a děti, fyzické a psychické oslabení, emoční ambivalence vůči partnerovi, pocit viny a selhání, strach z ostudy, ze ztráty nejbližších, ze sociálního vyloučení, z chudoby. (Cimrmanová, 2013)

Žena jako oběť

Jak už jsme zmínili dle výzkumů je patrné, že nejčastější obětí domácího násilí je právě žena, jedná se o dlouhodobý problém, který se netýká jen České republiky, ale najdeme ho po celém světě. Problematika domácího násilí páchaného na ženách se u nás začala řešit až po roce 1990 avšak první zmínky a prvopočátky organizací byly již v na začátku 80. let minulého století. Právní povědomí o pomoci obětem domácího násilí se v české republice objevila v roce 1993, kdy vznikla i první organizace na pomoc obětem domácího násilí ROSA a v roce 1999 vyhlásilo OSN 25. listopad jako Mezinárodní den boje proti násilí na ženách. V roce 2002 vznikla v Poslanecké sněmovně České republiky Aliance proti domácímu násilí. Její hlavní iniciativou bylo vypracování návrhu zákona č. 135/2006 Sb., který nabyl v platnost od 1. ledna 2007.

Nejčastějšími pachateli násilí na ženách bývají muži. Mnoho autorů se snažilo o vymezení typologie žen jako ohrožených osob. Nejčastěji se jedná o ženy, které mají nízké sebevědomí, jsou přesvědčeny o tom, že si zaslouží takové jednání ze strany agresora, bývají materiálně či emočně závislé na svém partnerovi, stydí se za způsob násilného chování ze strany partnera.

Domácí násilí je komplexní problém a pro mnoho žen je velmi těžké odejít z násilného vztahu. Některé ženy se bojí být samy, mají strach, jak je přijme okolí či rodina, protože ve většině případů ženy právě z násilného chování ze strany partnera obviňují právě samy sebe. Objevují se i případy, kdy žena nechce opustit násilný vztah z ekonomického hlediska, nemá žádné finanční prostředky, bankovní účty nebo se bojí, že nebude zvládat platit účty či hypotéky sama. Mnohdy ženy zůstávají v násilném vztahu, aby zachovaly rodinu, kdy nechtějí děti připravit o otce. V nejhorsích případech jsou ženy dokonce zavražďovány výhružkami ze strany násilného partnera, kdy dochází k pohrůžce násilí vůči ní nebo

dokonce i dětem. Obvykle je důvěra v tyto výhrůžky doprovázena strachem z předešlých útoků.

Muž jako oběť

Muž jako oběť domácího násilí není velmi rozšířený pojem. Nejčastěji se za oběť domácího násilí považují ženy či děti. Může existovat řada vysvětlení jako například stud, že se muži se stydí mluvit o tom, že se stali obětí domácího násilí nebo jim ani nepřipadá v úvahu myšlenka, že se tou obětí vůbec stali.

Muži se mohou stát obětí násilí v různých prostředích například ve veřejné sféře bývají s násilím na mužích spojovány instituce jako je armáda, věznice atd. Pokud vynecháme tyto instituce mnohdy dochází k násilí i ve sociálních skupinách (např. ve škole, v práci či v týmu). My se zaměříme na sféru soukromou, konkrétně na domácí násilí, kdy se muž může stát obětí v různých rolích. Jedná se o roli partnera, rodiče, seniora, sourozence či dítěte.

Násilí na mužích v situaci, které vykazují známky domácího násilí a také příběhy těchto mužů se dost často podobají těm ženským. Nejen ženy, ale i muži mohou zažívat dlouhodobě, stupňující se násilí, které na nich páchá jejich partnerka, která vykazuje znaky jako násilná osoba a oni z ní pociťují strach. Jelikož jsou muži svými predispozicemi silnější než ženy, tak většina lidí si spíše představuje psychické násilí, které je na nich pácháno. Opak je pravdou muži jsou mnohdy obětí i fyzického, sexuálního, ekonomického či sociálního násilí. Násilí na mužích nese podobné charakteristiky jako násilí na ženách najdou se zde i jistá specifika.

Jedním z těchto specifíků je, že muži dokážou snášet násilí lépe než ženy, jelikož fyzické násilí je součástí jejich socializace, a tak lehčí formy fyzického násilí snáz snesou. Problém nastává však v případě, kdy zažijí fyzické násilí od ženy/partnerky. Bití od ženy je pro muže znakem slabosti. Také psychické násilí páchané na mužích nese svá specifika, není pro muže nic horšího, než když je zpochybněna jejich mužskost či potence.

Muž je vystaven tlakům společnosti, které úzce souvisí s tím, jak by se měl jako muž chovat. Z důrazu kladeného na sílu a nezávislost vyplývá, že muži nechtějí projevit slabost a už vůbec nechtějí požádat o pomoc. Domácí násilí páchané na mužích není rozšířené ve velké míře, co do počtu obětí téměř zanedbatelná dá se říct, že i latentní. A to vše jen z důvodů toho, že málokterý muž veřejně přizná, že je svou partnerkou týrán.

Dítě jako oběť

Děti jako oběti jsou často opomíjenými oběťmi domácího násilí. S účinností od 1. ledna 2022 nastala v zákoně č. 273/2008 Sb. O Policii České republiky změna, kdy byl k § 44 odst. 1 přidán text, který uvádí, že pokud společné obydlí obývá nezletilé dítě považuje se za ohroženou osobu podle této hlavy. To znamená, že i když dítě není přímo ohroženo incidentem se znaky domácího násilí musíme ho zahrnout do kategorie ohrožených osob.

V odborné literatuře se pro násilí páchané na dětech ustálilo označení syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN). Syndrom CAN zahrnuje:

- **Fyzické násilí:** Jedná se o nejčastější a nejvíce prozkoumaný jev.
- **Sexuální násilí:** Násilná osoba zneužívá fyzické či psychické převahy vůči dítěti ze sexuálních důvodů. Zahrnuje se zde sexuální obtěžování, sexuální aktivity s dítětem nebo před dítětem, znásilnění a také využívání dětí k pornografii nebo prostituci.
- **Psychické a emocionální týrání:** obvykle se nejedná jen o tuhle formu mnohdy ji doprovází i jiné formy zneužívání dítěte. Psychické násilí zahrnuje například ignorování dění, jejich izolování, neustálé kárání.
- **Zanedbávání:** jde o dlouhotrvající nedostatek podnětů důležitých pro normální, zdravý fyzický a psychický rozvoj dítěte.
- **Systemové týrání:** je to týrání působené systémem, který by měl sloužit k pomoci a ochraně dětí a jejich rodin. (Špatenková, 2017)

Dle Čírtkové (2004) domácí násilí postihuje dítě dvojitým způsobem:

Přímá viktimizace

Situace, kdy v rodině násilná osoba nevede útok jen na partnera, ale i na dítě. Dost často se setkáváme s tím, že dítě se snaží chránit matku před útokem agresora a samo utrpí nějaké zranění. Velmi častým jevem je u synů právě to, že mají snahu bránit svou matku před útokem otce či partnera. U dívek je naopak registrována tendence chránit a ukrýt před násilníkem své mladší sourozence.

Nepřímá viktimizace

Právě nepřímá viktimizace byla důvodem pro označení domácího násilí za psychické týrání dítěte. Dítě není objektem násilí nýbrž se ocitá v roli svědka (vidí, slyší útok anebo vnímá

následky incidentů prostřednictvím viditelných zranění týraného rodiče). Je prokázáno, že i rodiče, kteří se snaží své děti programově uchránit před incidenty, bývají málo úspěšní.

Mnohdy se stává, že dítě dává vinu samo sobě, a tak veškerou svou energii investují do toho, aby nedocházelo k incidentům mezi rodiči. A tak tyto děti jsou náchylnější na nemoci jako jsou například nachlazení, nespavost, pomočování. Často se tyto děti uchylují k autodestruktivnímu chování, kdy mnohdy často sáhnou po alkoholu, cigaretách, drogách.

Domácí násilí páchané na seniorech

Senioři se dost často stávají snadnou obětí nejen domácího násilí v rodině, ale i mimo ni venku na ulici. K domácímu násilí páchanému na seniorech dochází také v institucích jako jsou domovy pro seniory nebo zdravotnická zařízení.

Senioři jako osoby ohrožené domácím násilím jsou skupina velmi opomíjená. Je to zapříčiněno i tím, že se tato problematika obtížně podchycuje. Často se setkáváme s jevem, že senioři skutečnost, že se stali obětí domácího násilí spíše skrývají, ve většině případech se za tuto skutečnost stydí nebo to nemohou v důsledku své nemoci rozpoznat nebo ohlásit.

Důvodů proč senioři násilné chování vůči své osobě je hned několik. Mezi ty zásadní a nejrozšířenější patří stud, stydí se i za své ponížení a mnohdy to souvisí i s dalším důvodem, kterým je obava o ztrátu osoby, která se o ně stará. Tedy kromě partnerského domácího násilí na seniorech se často objevuje i transgenerační domácí násilí, kdy se jedná o situaci, že násilná osoba pochází z rodiny, ale vůči oběti nemá partnerský vztah.

Transgenerační násilí má dva hlavní scénáře a to:

- Domácí násilí potomků vůči soběstačným seniorům,
- Domácí zanedbávání a týrání na péči odkázaných seniorů.

Osobami násilným jsou v prvním případě především děti, kdy se většinou jedná již o dospělé potomky, kteří se ke svým rodičům vracejí po nějakém neúspěchu ve svém životě. Jedná se například o situace, kdy dojde ke ztrátě zaměstnání či po výkonu trestu odnětí svobody. Jsou to osoby, které si dost těžko hledají práci mnohdy jsou závislí na drogách nebo alkoholu.

Ve druhém případě se většinou jedná o přetížené rodinné pečující, kteří z různých důvodů nezvládají stres spojený:

- S náročností pečovatelských úkolů (jejich rozsahem a intenzitou přesahujícími síly pečovatele, novými dovednostmi, na které nebyl připraven)
- S konfliktem povinností vůči vlastní rodině (dětem, vnoučatům) nebo zaměstnání,
- Se zásadní změnou časového režimu dne, týdne roku,
- Se sociální izolací (s nedostatkem sociálních kontaktů)
- S ohrožením osobního nebo rodinného rozpočtu,
- S nutností modifikovat osobní plány, aspirace,
- S tělesnými kontakty, nezřídka v kontextu tzv. obrácení rolí (starý rodič se stává „dítětem“, jeho dospělé dítě „rodičem“), a s nepříjemnými důsledky stárnutí příjemce péče, jeho onemocnění či neschopnosti akceptovat bezmocnost (sklon k introverzi, egocentrismu, přecitlivělost, paranoidita, náladovost, deprese, demence a jiné poruchy intelektu, zhoršená schopnost sebeovládání, postižení smyslů ztěžující komunikaci, provokativní chování seniora – konfliktnost, nerealistická očekávání, nadměrná závislost). (Špatenková, 2017)

1.5 Typologie pachatelů domácího násilí

Neexistuje ověřená typologie osob, které se dopouští domácího násilí. Pachatelem domácího násilí může být kdokoliv ať už muž, žena, dítě, ale i osoba zjevně vysokého věku. Dost častým jevem u mužů, kteří vykazují znaky agresivního chování je jejich minulost. Kdy tito muži pochází z rodin, kde se buď domácí násilí odehrávalo či byli svědky nebo obětí nějakého druhu týrání.

Domácí násilí, ke kterému dochází v rodinách je jedinou kategorií trestných činů, při níž násilná osoba dobrovolně a v klidu setrvává na scéně. Nečeká totiž žádné následky za své jednání a případnou intervenci by chápal jako porušení svých práv.

Násilí, ke kterému dochází v rodinách je snad jedinou kategorií trestných činů, při nichž pachatel obvykle dobrovolně a v klidu zůstává na scéně. Neočekává totiž žádné následky za svůj čin a případnou intervenci by chápal jako porušení svých práv.

Násilí se dopouští rodiče na dětech, ženy na mužích, muži na ženách, děti na rodičích, muži jsou svými partnerkami napadáni jen výjimečně, pokud žena napadne svého partner, většinou se jedná o sebeobranu. (Voňková, Huňková a Pavlíková, 2002)

Jedním z častých znaků pro násilnou osobu je nízká míra sebevědomí. Dost často se jedná o psychicky narušeného jedince.

Ženy jako násilné osoby nejsou velmi častým jevem. Zřídka se žena objevuje jako násilná osoba v partnerském vztahu. Nejčastěji se žena jako pachatelka domácího násilí objevuje v souvislosti se selháním pečující role, např. o seniory či handicapované. Ženy jako aktéry domácího násilí v partnerském vztahu se moc často neobjevují z několika důvodů nejen, že muži se „stydí“ přiznat, že je týrá jejich žena, ale také proto, že tento problém je méně prozkoumaný

2 POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Už právě zavedení institutu vykázání, který jsme si zmiňovali v předchozí kapitole představuje první krok k pomoci a ochraně obětí domácího násilí. V České republice je několik organizací jak už státních nebo nestátních na pomoc obětem domácího násilí. Mezi ty zásadní nestátní organizace patří například **Bílý kruh bezpečí**, který poskytuje všestranné služby ohroženým osobám. Zajišťuje především bezpečnost pro osobu ohroženou, kdy pomocí školení prohlubuje informovanost nejen laické, ale i odborné veřejnosti. Provoz telefonické linky **DONA**. Oběť zde může využít i nadstandartní pomoci jako je například doprovod k soudu či zprostředkování finanční pomoci. V roce 1993 vznikla také organizace na pomoc obětem domácího násilí **ROSA**, dnes je evidováno jako centrum pro týrané a osamělé ženy. Poskytuje komplexní poradenství pro osoby ohrožené zdarma, poskytuje azylové ubytování a krizový telefon. Stejně jako Bílý kruh bezpečí provádí školení pro veřejnost v rámci školení je také nově propagován mezinárodní signál pomoci (Příloha P II), který vznikl v Kanadě v roce 2021. Jedná se o symbolické uvěznění palce v dlani a lze tento signál použít i v jiných situacích ve kterých se jedná o násilí.

Aplikace bright sky. Jedná se o bezplatnou aplikaci v mobilním telefonu, která v České republice funguje od začátku roku 2020 a spolupracuje s organizací ROSA, Ministerstvem vnitra a Policií České republiky. Aplikace Bright sky je velmi nenápadná aplikace, kdy už při jejím nastavování si uživatel může zvolit diskrétní režim, který má tři možnosti mezi počasím, kalendářem či hrou. Aplikace se po zapnutí jeví dle nastaveného režimu, ale při delším přidržení obrazovky se objeví nabídka pomoci. Tato aplikace nabízí 12 otázek pro posouzení nebezpečného vztahu, příklady domácího násilí, deník pro uchovávání důkazů, typy bezplatné pomoci, kontakty nejbližší pomoci, na co nezapomenout při odchodu z násilného vztahu

2.1 Policie České republiky

V předchozí kapitole v rámci právního zakotvení jsme si představili institut vykázání, který je v kompetenci Policie České republiky. Jelikož úkolem Policie České republiky v případech oznámení incidentu se znaky domácího násilí je nejen šetření na místě události, ale zejména ochrana ohrožené osoby. Proto pozornost policisty musí být přednostně zaměřena na pomoc ohrožené osobě a zastavení dalšího nebezpečného útoku.

Každý policista je totiž povinen přijmout oznámení a řádně vyhodnotit hrozbu, zajistit provedení nezbytných úkonů, zajistit bezpečnost na místě pro všechny zúčastněné. Řádně zadokumentovat všechny informace o kterých se dozvěděl. Poskytnout oběti základní informace o dodatečné pomoci. Pokud se na místě incidentu nachází nezletilé osoby, vyrozumět tak orgán sociálně právní ochrany dětí. V některých případech zajistit násilnou osobou.

2.2 Soud

Další pilířem, jak pomoci obětem domácího násilí je soud. Osoba přímo ohrožená domácím násilím je po zásahu policie oprávněna požádat soud o vydání předběžného opatření. Toto předběžné opatření je možné vydat jen na návrh, kdy tento návrh musí obsahovat popis událostí, které dokazují skutečnost, že soužití ohrožené osoby (navrhovatele) a násilné osoby (odpůrce) ve společné domácnosti je pro osobu ohroženou nesnesitelné z důvodu fyzického nebo psychického násilí vůči osobě ohrožené. O návrhu na předběžné opatření soud rozhodne do 48 hodin bez jednání. Jestliže je schváleno předběžné opatření, tak soud uloží násilné osobě aby:

- a) Opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval,
- b) Nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo obydlí osoby ohrožené a nezdržoval se tam,
- c) Se zdržel setkávání s ohroženou osobou, nebo
- d) Se zdržel nevhodného sledování a obtěžování ohrožené osoby jakýmkoliv způsobem

Předběžné opatření trvá jeden měsíc od nabytí platnosti. Ohrožená osoba může také zažádat o jeho prodloužení musí tak učinit ještě před uplynutím doby. O tomto prodloužení soud rozhoduje do 2 měsíců od jeho podání.

2.3 Intervenční centra

Po vykázaní násilné osoby je ohrožená osoba poučena ze strany Policie České republiky o možnosti využití Intervenčního centra. Následně Policie České republiky zašle opis úředního záznamu intervenčnímu centru, které osobu do 48 hodin kontaktuje. Činnost

intervenčních center je zakotvena v § 60a dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách dále dle zákona 135/2006 Sb. a vyhlášky MPSV č. 505/2006 Sb.

Služba intervenčního centra je poskytována jako ambulantní, terénní nebo pobytová. A poskytuje tyto základní činnosti:

- a) Sociálně terapeutickou činnost
- b) Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí
- c) Poskytnutí ubytování a stravy nebo pomoc při zajištění stravy
- d) Zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, Orgánu sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakožto i ostatními orgány veřejné správy.

Důležité je také zmínit **Orgán sociálně-právní ochrany dětí**, kdy se tento vyzumívá vždy, když v rodině nežijí pouze dospělí, ale i děti. Děti mohou být přímou i nepřímou obětí domácího násilí. Dítě jako oběť domácího násilí je třeba vždy považovat za ohrožené dítě, kterému je zaručeno poskytnutí sociálně-právní ochrany dětí v souladu s § 6 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝZKUM

3.1 Cíl výzkumu

Ve výzkumné části bylo stanoveno několik cílů, první cíl byl zaměřen na všeobecnou informovanost žáků středních škol o problematice domácího násilí, druhý cíl je zaměřen na názory těchto žáků na jeho problematiku. A neposledním cílem je zjistit, kolik respondentů má či mělo zkušenost s touto problematikou a zda vědí kam se obrátit na pomoc.

3.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

Jaký je názor žáků středních škol na domácí násilí?

Jednotlivé výzkumné otázky:

1. Jaká je informovanost žáků středních škol o problematice domácího násilí?
2. Kolik respondentů má vlastní zkušenost s domácím násilím?
3. Jaká je informovanost žáků středních škol o možnostech pomoci při výskytu domácího násilí a organizacích, které tuto pomoc poskytují?

3.3 Výzkumná metoda

Výzkumnou metodou pro získání informací byla kvantitativní metoda, forma anonymního dotazníkového šetření, kdy vybraní respondenti odpovídali. Výhodou takového dotazníku je jeho rychlost, oslovení velkého množství respondentů a jelikož se jednalo o online dotazník velkou výhodou je, že respondent si jej mohl vyplnit na jakémkoliv místě a čase. V dotazníku se nachází celkem 14 otázek, z nichž je polovina otevřených. V otevřených má respondent možnost rozvést svou odpověď, a to umožňuje získat daleko větší informace o vědomostech v této oblasti.

3.4 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor pro kvantitativní výzkum v oblasti informovanosti o problematice domácího násilí jsou žáci všech ročníků středních škol v okrese Zlín. Celkem bylo rozesláno 100 dotazníků z nichž bylo 9 vyřazeno. Celkem tedy vyplnilo dotazník 91 respondentů z nichž bylo 57 žen a 34 mužů. Jednalo se o respondenty, kteří byli středoškolského věku tudíž ve věku 15–18 let. Právě patnáct respondentů bylo ve věku 15 let. Nejpočetnější

skupinou respondentů byli šestnáctiletí, kterých bylo 38. Druhou nejpočetnější skupinou v dotazníkovém šetření s počtem 25 byli sedmnáctiletí respondenti. Plnoletých respondentů vyplnilo dotazník celkem 13. Tato cílová skupina byla vybrána z důvodů dobré dostupnosti a možnost realizace dotazníkového šetření. Respondenti byli osloveni, jak osobně, tak skrze sociální sítě, kdy byl dotazník vložen do soukromých online skupin jednotlivých středních škol.

3.5 Způsob sběru dat

Data byla sesbírána pomocí internetového webu survio.com, kde byl vytvořen online dotazník pro respondenty. Výběr právě online dotazníku byl právě pro jeho snadnou dostupnost. Do dotazníkového šetření bylo zapojeno 91 respondentů z toho bylo 57 žen a 34 mužů ve věku od 15 let do 18 let.

Dotazník byl zcela anonymní a respondenti byli ujištěni, že bude sloužit jen pro účely vypracování bakalářské práce. Vzhledem k tomu, že bylo rozesláno celkem 100 dotazníků a navráčeno jich bylo 91 je důvodný předpoklad, že otázky byly pro respondenty srozumitelné. Překvapivá byla rychlá návratnost jednotlivých dotazníků, které byly rozeslány na začátku března 2022, kdy naplněn potřebný stav dotazníků byl již během prvních dvou týdnů tohoto měsíce.

Po získání odpovědí z rozeslaných dotazníků se vyplněná data analyzovala. Pro zpracování a vyhodnocení výsledků je využito jak programů Excel a Word, tak běžných statistických metod. Pro lepší přehlednost jsou všechny data vloženy do grafů a tabulek.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

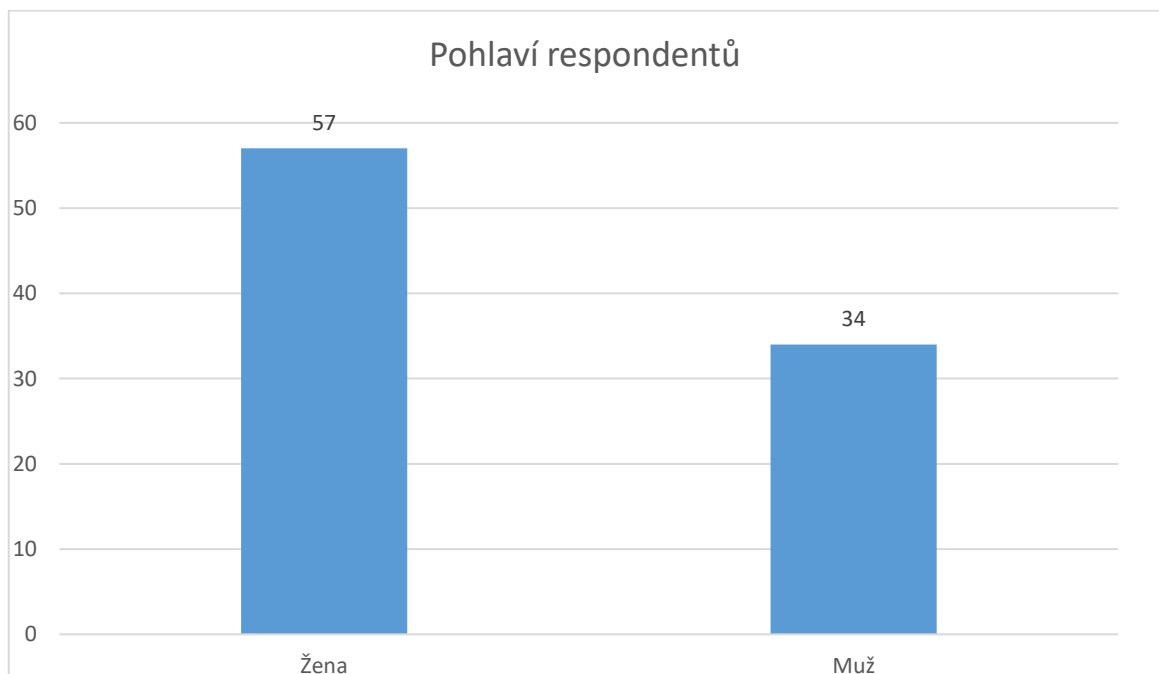
Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 91 respondentů, kdy se jednalo o 57 žen a 34 mužů. Vyplňování dotazníku zabralo respondentům čas v rozmezí od 3 minut až po 60 minut. Získané informace jsou převedeny na procenta a následně vyobrazené pomocí tabulek a grafů.

4.1 Vyhodnocení dotazníku

První otázky dotazníku jsou informativní, získávají se zde údaje jako jsou věk či pohlaví. Další otázky jsou již zaměřené na informovanost o dané problematice domácího násilí, dále také na názor těchto respondentů a v neposlední řadě bylo zjišťováno kolik respondentů má vlastní zkušenost ohledně výskytu domácího násilí a informovanosti o možnostech pomoci při tomto problému.

4.2 Analýza výsledků

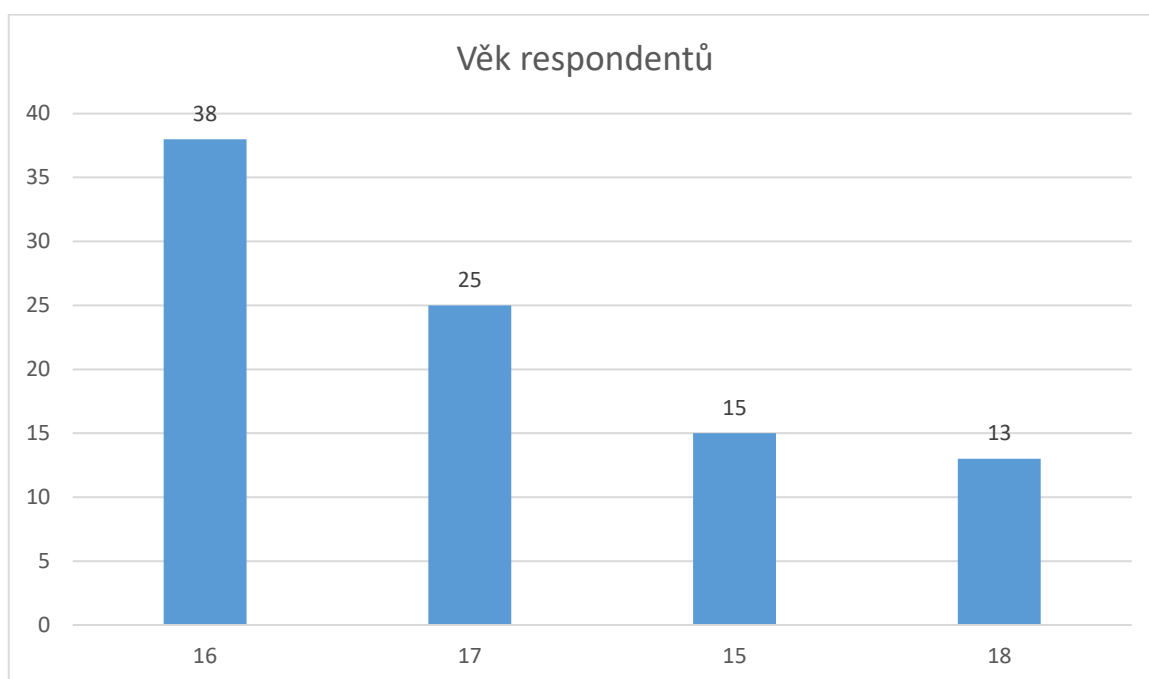
Otázka číslo 1: Jsi muž nebo žena?

Graf č. 1 - Pohlaví respondentů 1

Nejprve došlo ke stanovení struktury respondentů na základě rozložení dle pohlaví. Výzkum dokazuje, že zde byla téměř dvoutřetinová převaha (62,6 %) žen respondentek nad třetinou (37,4 %) mužů jako respondentů. Tato nerovnováha může být způsobena větší informovaností žen o této problematice, popřípadě i zájmem žen o toto, jak ukazují další nashromážděná data, kdy byly ženy označovány za skupinu nejčastěji vystavovanou domácímu násilí.

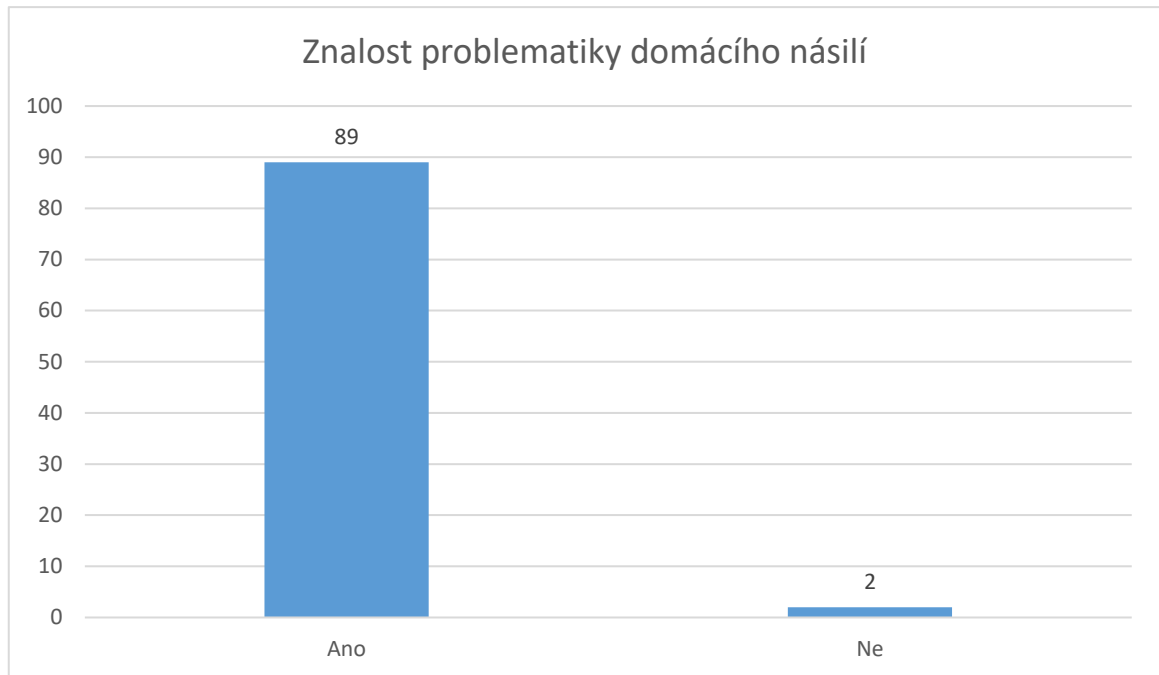
Otázka číslo 2: Tvůj věk?

Graf č. 2 - Věk respondentů

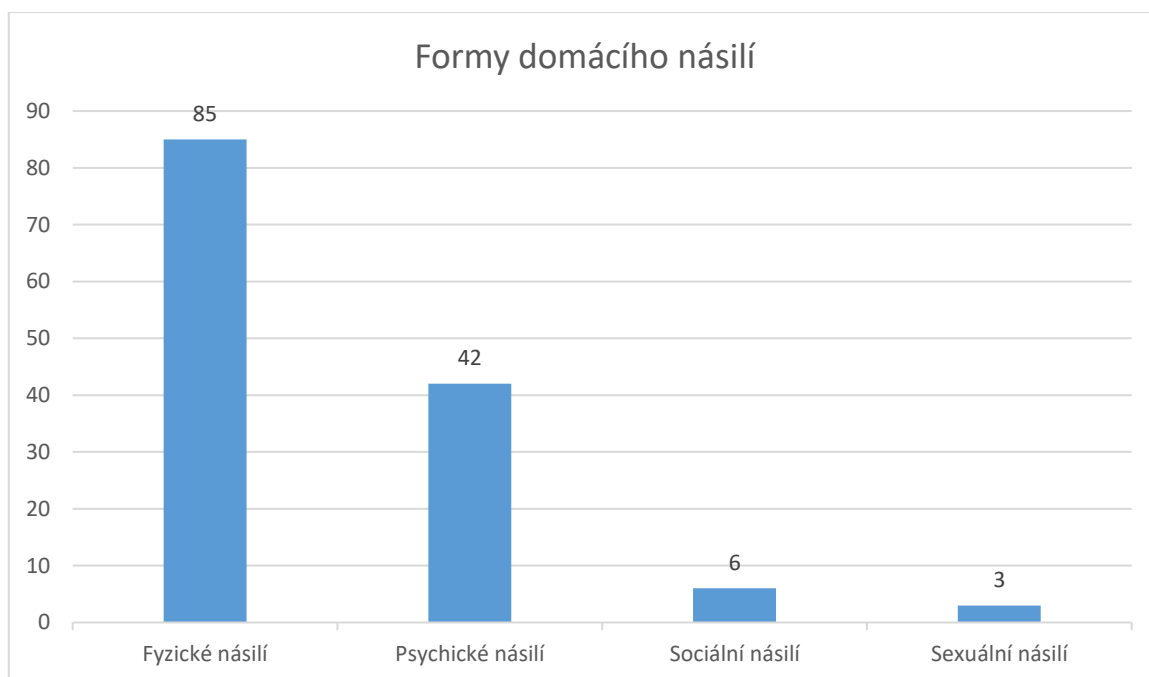
Druhá demografická otázka zjišťovala věk respondentů. Osmnáct let má 13 respondentů (14,3 %), sedmnáct let má 25 respondentů (27,4 %), šestnáct let má 38 respondentů (41,8 %), patnáct let má 15 respondentů (16,5 %).

Otázka číslo 3: Víš, že existuje problematika s názvem domácí násilí?

Graf č. 3 - Znalost problematiky domácího násilí

Třetí otázka zjišťovala povědomí o domácím násilí u respondentů. Můžeme zde vidět, že povědomí o této problematice má z celkového počtu 91 respondentů právě 89 z nich (97,8 %). Dva respondenti (2,2 %) odpověděli, že nemají ponětí o problematice domácího násilí.

Otázka číslo 4: Jaké znáš formy domácí násilí?

Graf č. 4 - Formy domácího násilí

Otázka číslo 4 předestřela respondentům možné formy domácího násilí. V tomto případě 91 respondentů poskytlo na 136 odpovědí, což značí, že každý z respondentů se setkal s alespoň jednou z variant, kdy na jednoho respondenta připadá znalost 1,5 varianty. Nejčastěji uváděnou formou domácího násilí bylo násilí fyzické, kterou označilo 85 respondentů (62,5 %). Druhou nejčastěji označovanou formou domácího násilí bylo psychické násilí, kdy tuhle odpověď označilo 42 (31,1 %). V obecné rovině jde o nejčastěji se vyskytující formy domácího násilí – samozřejmě ne jediné, kdy zbývající sociální násilí, které vybralo 6 respondentů (4,4 %) a sexuální násilí, které označili jen 3 respondenti (2,2 %).

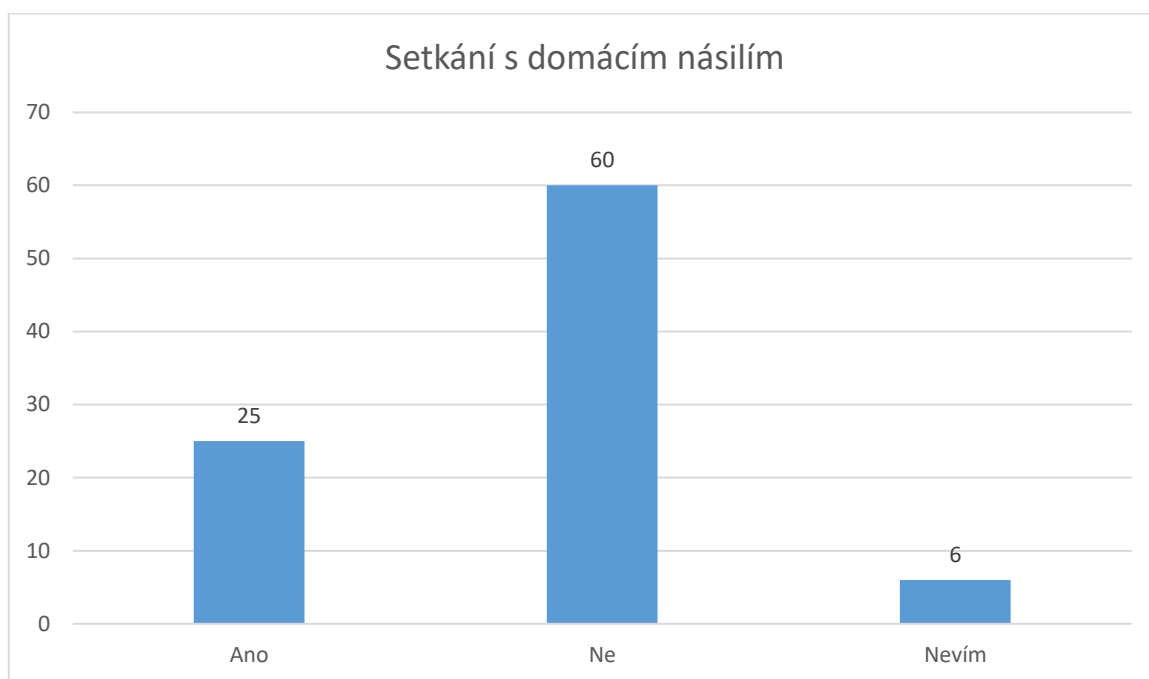
Otázka číslo 5: Co podle Tebe vede lidi k tomu, že řeší problémy násilím? Jaké jsou důvody/příčiny?

Otázka číslo 5 byla otevřená a zaměřená na názor respondentů v otázce, co vede k řešení problémů násilím, jaké jsou k důvody či příčiny takového jednání. Názorů bylo mnoho, avšak nejčastější příčinou či důvodem byl alkohol či drogy. Další z častých odpovědí u respondentů byla psychická porucha agresora. Dalším názorem, který respondenti uvedli

bylo, že možná příčina vychází již z dětství agresora, kdy byl buď veden k násilí či byl sám obětí. Několikrát padla zmínka i o agresi jako o možném důvodu řešení problému násilím, protože agrese jako taková se projevuje fyziologicky a směřuje k použití psychické a fyzické síly proti osobám nebo věcem, aniž by pro toto chování bezprostředně vznikly rozumné nebo adekvátní příčiny. (Kern a kol., 2015)

Další zmíněné důvody byly například: žárlivost, stres, deprese, závist či zdravotní problémy.

Otázka číslo 6: Setkal/a jsi se ve svém okolí nebo rodině s domácím násilím?

Graf č. 5 - Setkání respondentů s domácím násilím

Přímý kontakt s domácím násilím mělo z 91 oslovených respondentů 25 z nich, což tvořilo 27,5 %. Tato necelá třetina respondentů měla v následující otázce č. 7 popsat konkrétní projevy domácího násilí, a to buď v rovině obecné charakteristiky, nebo na základě osobních zkušeností. Zbývající část respondentů (72,5 %), kteří se s domácím násilím nesečkali nebo tento střet nebyli schopni určit, tvořili početní většinu a v jejich zpracování dotazníkového šetření odpadlo vypracování otázky č. 7, jelikož nebyli v přímém kontaktu s domácím násilím.

Otázka číslo 7: A jak se konkrétní domácí násilí projevvalo

Otázka číslo 7 navazuje na předchozí otázku, kde jsem se respondentů dotazovala, zda se přímo setkali s domácím násilím v rodině nebo ve svém okolí. Pokud byla jejich odpověď

na otázku číslo 6 ano, požádala jsem je o krátký popis událostí, které dle takto odpovídacích respondentů považovali za projev domácího násilí. Odpovídat na tuto otázku nebylo povinné. V následujících řádcích jsem vybrala několik odpovědí, které charakterizují domácí násilí ve své obecné rovině či v konkrétních případech. Odpovědi jsem přeformulovala do neurčitého tvaru, abych, co nejvíce zachovala anonymitu respondentů. Z celkem 25 respondentů, kteří odpověděli, že se přímo setkali s projevem domácího násilí, odpovědělo na tuto navazující otázku celkem 23 respondentů, což je 93 % z počtu 25 respondentů.

RESPONDENT 22

„Hlasité věčné hádky o různých věcech, házení věcmi po sobě, agrese ze strany násilné osoby, urážlivé poznámky, pití alkoholu.“

RESPONDENT 52

„Rodinný příslušník, kterého zmiňuji trpěl alkoholismem. Fyzicky ubližoval své nejbližší rodině, kdy tyto fyzické ataky vyvrcholily v pokus o vraždu. Odsouzený není, policie také nic neudělala, ani nikdo jiný. Situace nás donutila se přestěhovat, co nejdále. Nevíme, kde se nachází a dotyčná osoba neví, kde se nacházíme my. Při posledním setkání, jsme se objali a bylo mi sděleno, že si nás najde.“

RESPONDENT 53

„Fyzicky – mlácení, kopání, tahání za vlasy, házení věcmi, škrcení. Psychicky – vydírání, nadávky, narušování soukromí.“

RESPONDENT 67

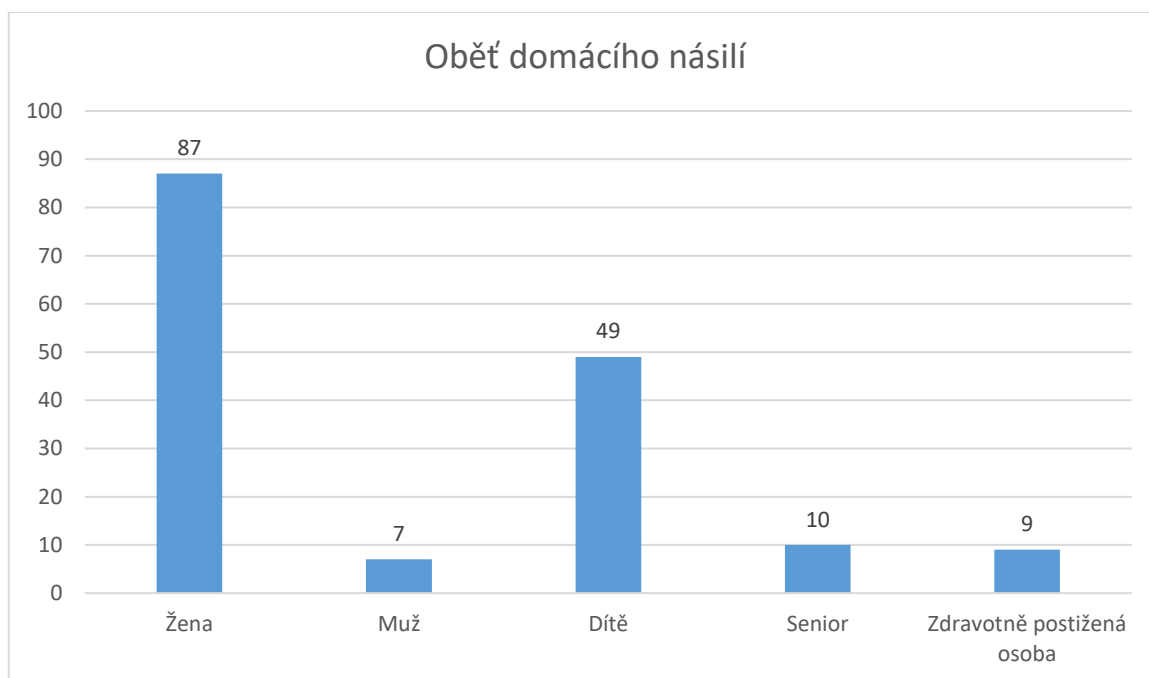
„Facky, pěsti po zádech, ručník, řemen nebo cokoliv, co bylo po ruce, dlouhé klečení v rohu místnosti. Během toho bylo samozřejmě žádoucí, aby bylo ticho a pokud došlo, byť jen ke vzlyknutí následovaly další rány. Všechno to bylo jen „v rámci výchovy“, dál to nechci nijak víc rozebírat.“

RESPONDENT 88

„Dotyčná osoba ve mně vyvolávala neustále pocit, že za všechno můžu já, že nic nedokážu, nebyl prostor ani projevit svůj vlastní názor, bez toho, aniž by to dotyčná osoba hned vzala jako útok na jeho osobnost.“

Otázka číslo 8: Co považuješ za projevy domácího násilí?

Otázka číslo 8 byla otevřená a odpovědělo na nic celkem 85 respondentů, kteří se buď jednoslovně či ve větách vyjádřili, co považují za projev či projevy domácího násilí. Celkem 6 respondentů nevědělo či neodpovědělo vůbec. Jako nejčastější projevy domácího násilí respondenti uváděli některou z forem fyzického násilí, kdy velmi často zmiňovali tvorbu modřin nebo označili modřiny jako projev domácího násilí. K projevům psychického násilí respondenti uváděli, jako příklad nadávky či výhrůžky. Za projevy domácího násilí označovali respondenti ve svých odpovědích také sexuální násilí nebo omezování osobní svobody jako projevy domácího násilí.

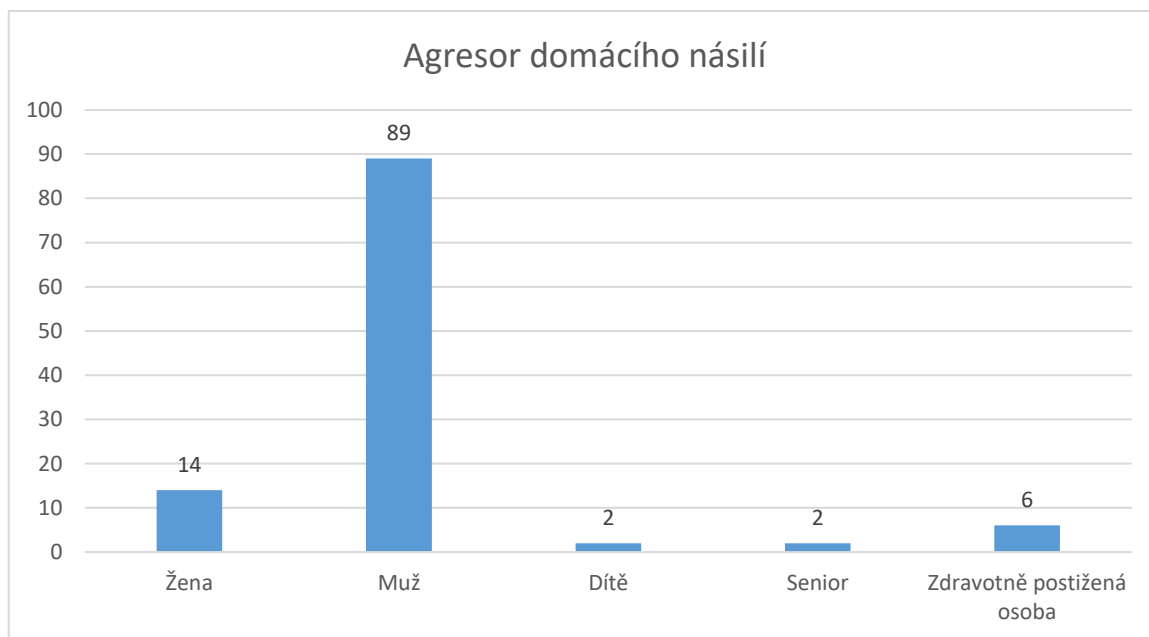
Otázka číslo 9: Kdo podle tebe se nejčastěji stává obětí domácího násilí?

Graf č. 6 - Oběť domácího násilí

Při určení nejčastější oběti domácího násilí mohli respondenti uvést více odpovědí, kdy z celkových 162 odpovědí byla nejčastější jako oběť uváděna žena, a to v celkem 87 případech. Odpověď žena tak tvořilo více než polovinu odpovědí, konkrétně 53,7 %. Druhou nejčastější obětí domácího násilí bylo dle respondentů dítě, které bylo vybráno v celkem 49 odpovědí, což tvořilo 30,2 %. Zbývající uvedené možnosti byly již v jasném nepoměru s prvními dvěma možnostmi. Seniora jako oběť označilo celkem 10 respondentů (6,2 %). Následovala zdravotně postižená osoba označená celkem v 9 případech jako oběť

domácího násilí. Za nejméně častou oběť domácího násilí označili respondenti muže, a to konkrétně v 7 případech, což tvořilo z celkového počtu 162 odpovědí pouhých 4,3 %. Pozice muže byla naopak velmi silná v pozici agresora, což ilustruje následující otázka

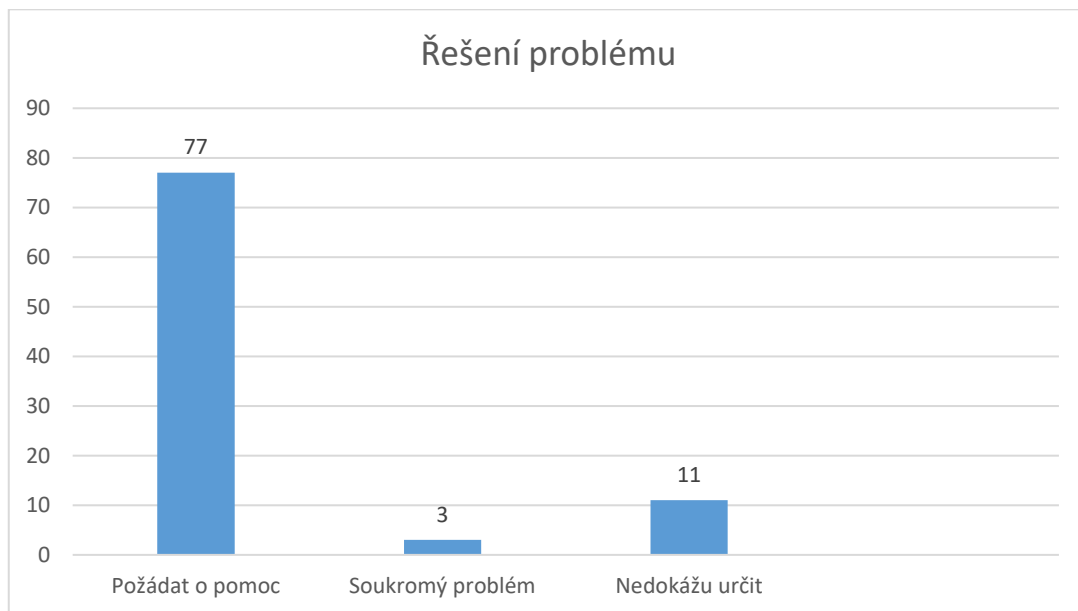
Otázka číslo 10: Kdo je naopak podle Tebe nejčastěji agresor?

Graf č. 7 - Agresor domácího násilí

Dle respondentů se muž v pozici oběti domácího násilí vyskytuje jen velmi zřídka, naopak za agresora byl označen v celkem 89 případech ze 113 odpovědí (78,8 %). Muž je tak dle respondentů nejčastějším původcem domácího násilí. Žena, která byla druhou nejčastější odpovědí, byla za agresora označena ve 14 případech, což z celkového množství tvořilo pouhých 12,4 % odpovědí. Zdravotně postiženou osobu jako agresora označilo 6 respondentů (5,3 %). Dítě a senior byli shodně označeni za agresory domácího násilí ve dvou případech (shodně tvoří 1,8 % odpovědí).

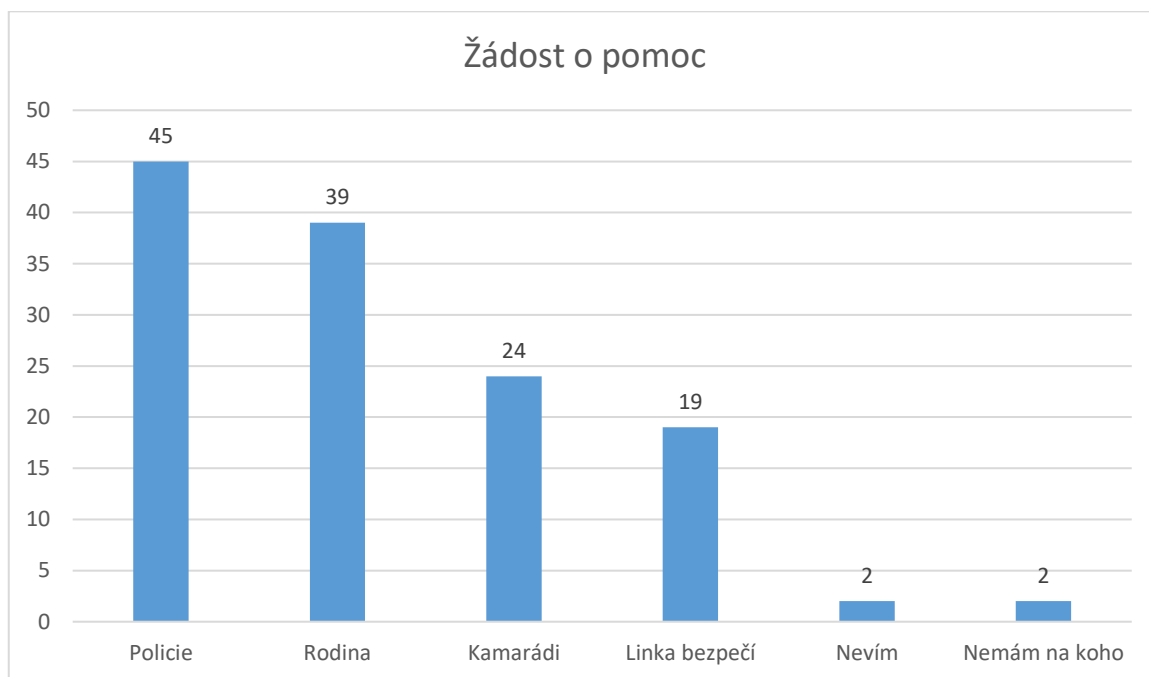
Otázka číslo 11: Domníváš se, že domácí násilí je pouze soukromý problém, který by si členové rodiny měli vyřešit sami nebo vy někoho měli požádat o pomoc?

Graf č. 8 - Řešení problému

Domácí násilí není charakterizováno jako pouhá rozmlíška či výměna názorů. Má svou vlastní charakteristiku a musí splňovat určité náležitosti, a tak není vždy jednoduché vzniklé problémy vyřešit pouze v rámci rodiny. Jako problém, který vyžaduje pomoc z vnějšku, shledalo celkem 77 z 91 dotázaných respondentů, což je z celkového množství odpovědí 84,6 %. Tři respondenti označilo problém domácího násilí za soukromý problém, který by si daná sociální skupina měla vyřešit interně. A zbývajících 11 respondentů nedokázalo jednoznačně určit, která z nabízených možností je pro problematiku domácího násilí nejvhodnější. Tito respondenti tak tvořili 12,1 % odpovědí.

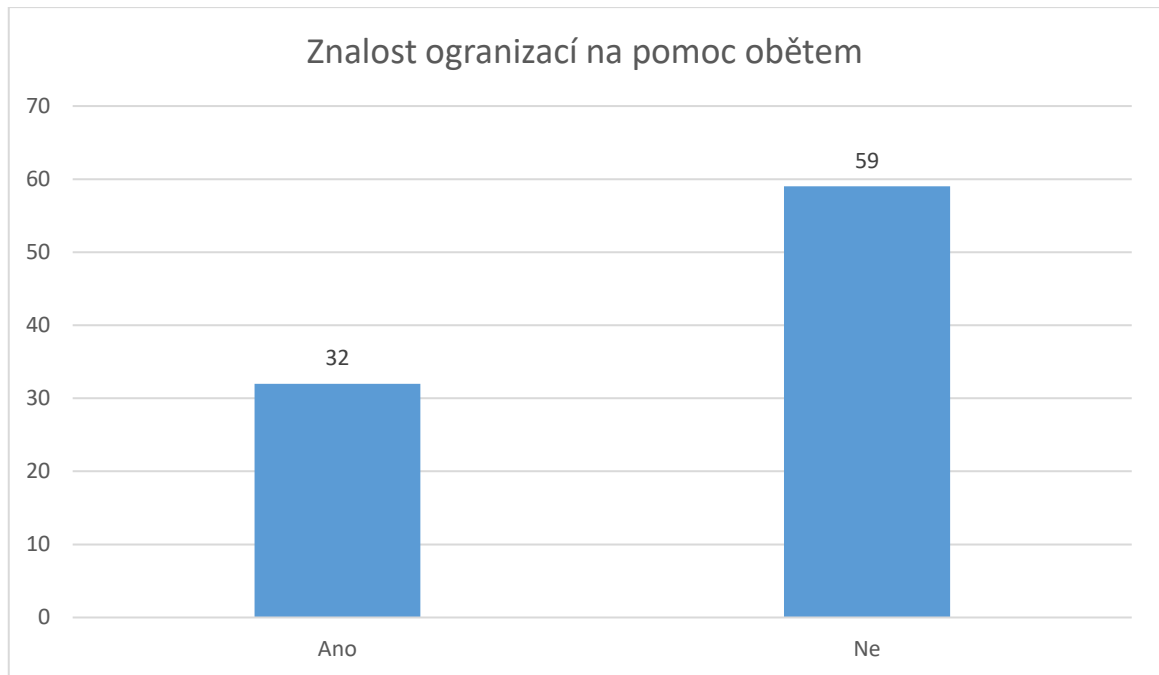
Otázka číslo 12: Na koho by jsi se v případě potřeby obrátil/a o pomoc? Kdo by to byl a z jakého důvodu?

Graf č. 9 - Žádost o pomoc

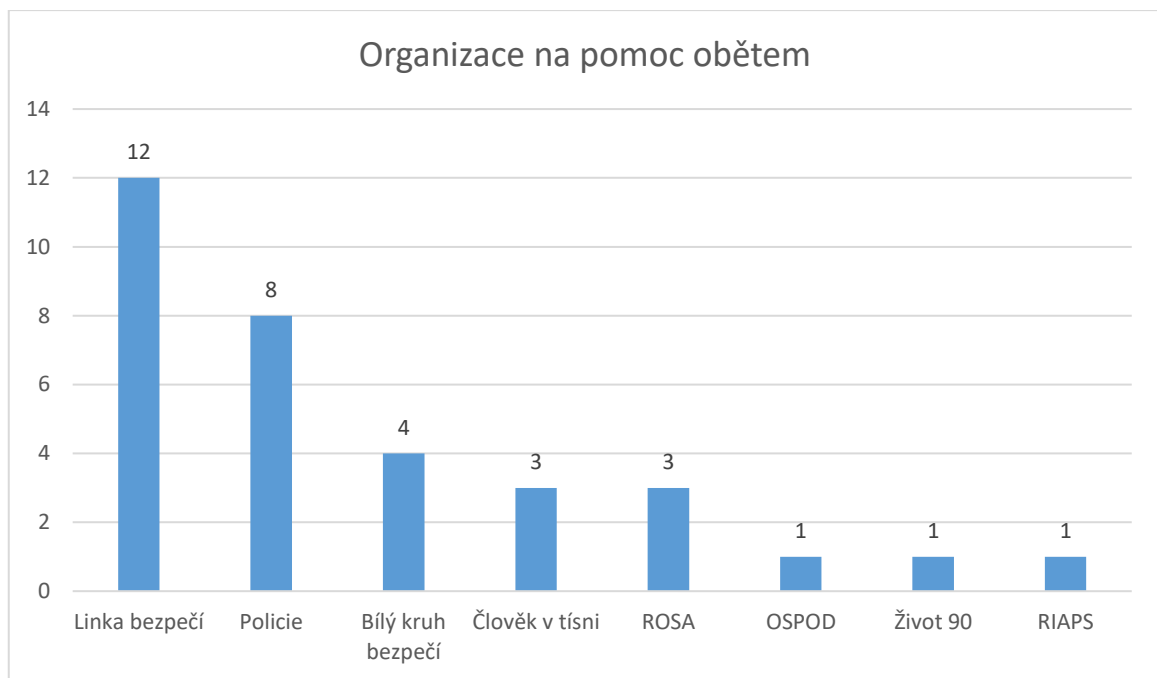
Otázka číslo 12 byla otevřená a respondenti uváděli vícero organizací, kde by hledali pomoc v případě ohrožení domácím násilím. Nejčastější odpovědí byla Policie ČR, která v rámci prevence působí také ve školních zařízeních a informuje tak žáky a studenty o této problematice. Navíc je Policie ČR v rámci podezření na domácí násilí vybavena institutem vykázaní. Policie ČR byla ze 131 odpovědí označena celkem v 45 případech (34,4 %), následována rodinou. Rodina, označená v 39 případech (29,8 %) může být problematickým zdrojem pomoci, a to vzhledem k problematice domácího násilí – v tomto případě musíme rozlišovat mezi rodinou jako sociální skupinou.

V případě ohrožení domácím násilím by respondenti oslovili o pomoc také své kamarády (konkrétně ve 24 případech – 18,3 %) a v tomto případě i konkrétní organizaci zaměřující se na pomoc ohroženým skupinám. Linku bezpečí by tak kontaktovali respondenti v 19 případech (14,5 %). Ve dvou případech respondenti nevěděli, na koho se v případě ohrožení domácím násilím obrátit a dvě z odpovědí reflektovaly jistou nefunkčnost sociálních skupin, kdy respondenti uvedli, že se nemají na koho obrátit v případě pomoci.

Otázka číslo 13: Znáš nějaké organizace, které pomáhají obětem domácího násilí?

Graf č. 10 - Znalost organizací na pomoc obětem

Tato otázka měla prokázat, zda jsou respondenti seznámeni s organizacemi pomáhající obětem domácího násilí. Znalost alespoň základních organizací prokázala pouhá třetina respondentů, konkrétně hovoříme o 32 respondentech (35,16 %). Zbývající část respondentů nebyla v případě tohoto dotazníkového šetření schopna prokázat znalost některé z organizací zabývajících se pomoci obětem domácího násilí.

Otázka číslo 14: Napiš, jaké znáš organizace na pomoc obětem domácího násilí.

Graf č. 11 – Organizace na pomoc obětem

Tato otázka byla zaměřena na respondenty, kteří v předcházející otázce odpověděli kladně ohledně informovanosti o organizacích zabývajících se pomocí osobám ohrožených domácím násilím. Odpovídat na tuto otázku bylo pro respondenty nepovinné, avšak odpověděli všichni respondenti, kteří v předchozí otázce odpověděli kladně. Nejčastěji byla uvedena Linka bezpečí a Policie ČR (dohromady ve 20 případech). Je dozajista zajímavé, že respondenti byli v několika případech schopni uvést i organizace, které nejsou mezi širokou veřejností příliš známé, a to například Bílý kruh bezpečí, ROSA, OSPOD neboli Orgán sociálně-právní ochrany dětí, Život 90 či RIAPS.

4.3 Interpretace a diskuse

Tato kapitola se bude zabývat souhrnem všech zjištěných informací a odpovědí na dílčí výzkumné otázky. Hlavním cílem celého výzkumu bylo zjistit, jaký je názor žáků středních škol na problematiku domácího násilí. Výzkum byl realizován prostřednictvím dotazníkového šetření, kdy se jej zúčastnilo celkem 91 respondentů v různých věkových kategoriích.

První z jednotlivých výzkumných otázek je zaměřená na informovanost žáků středních škol o problematice domácího násilí, kdy výzkumem bylo zjištěno, že z celkového počtu 91 respondentů tento pojem zná celkem 89 respondentů. Jako nejčastější formu domácího násilí označili respondenti fyzické násilí, kdy tuto odpověď označilo 85 respondentů, na druhém místě s počtem 42 respondentů je psychické násilí. Na třetím a čtvrtém místě je pak dle respondentů sociální a sexuální násilí. V otevřených otázkách, které se dotazují na možné projevy domácího násilí respondenti nejčastěji uváděli některou z forem fyzického násilí, kdy jako příklad uváděli fyzické napadání spojené s tvorbou modřin. Zajímavý poznatek je, že několik respondentů shodně uvedlo jako projev domácího násilí tvorbu modřin. Dalším z projevů, který respondenti zmínili byly formy psychického násilí, do kterého řadili výhrůžky či nadávky. Respondenti také několikrát shodně uvedli i některé z forem sexuálního obtěžování či omezování osobní svobody. Příčinou či důvodem domácího násilí je dle respondentů nejčastěji alkohol a drogy. Další důvod, který zmiňovali byla psychická porucha agresora, která je buď vrozená nebo například přejatá z dětství. Respondentům byla také položena otázka, zda si myslí, že domácí násilí je soukromý problém, který by si měli členové rodiny vyřešit sami nebo by měli požádat o pomoc. To, že se nejedná o soukromý problém a členové domácnosti by měli požádat o pomoc označilo celkem 77 respondentů. Nejčastější obětí domácího násilí je dle respondentů žena a nejčastějším agresorem je muž.

Další z výzkumných otázek byla zaměřená na vlastní zkušenost respondentů s domácím násilím, kdy z celkového počtu 91 respondentů uvedlo, že se s domácím násilím v rodině či okolí setkalo celkem 25 respondentů, což tvoří 27,5 % z celkového počtu.

Poslední výzkumná otázka byla zaměřená na informovanost žáků středních škol o možnostech pomoci při výskytu domácího násilí a organizacích, které tuto pomoc poskytují. Provedený výzkum nám přinesl následující, že celkem 33 respondentů z celkového počtu 91 zná nějakou organizaci na pomoc obětem, což je překvapující.

Respondenti uvedli několik organizací na pomoc obětem domácího násilí, kdy nejčastější odpovědí byla Linka bezpečí či policie.

Nyní si odpovíme na výzkumné otázky týkající se názoru žáků středních škol na domácí násilí. Hlavní výzkumná otázka zní: **Jaký je názor žáků středních škol na domácí násilí?**

Názory studentů středních škol na domácí násilí se ve většině případech shodují. Zejména u znalosti této problematiky, kdy pojem domácí násilí znají až na dva studenty všichni dotazovaní. Další shodně zodpovězená otázka téměř všech dotazovaných studentů byla z oblasti forem domácího násilí, kdy 85 dotazovaných označilo fyzické násilí. Další shody byly v oblastech oběti a agresora domácího násilí, kdy jako nejčastější oběť domácího násilí označilo ženu celkem 87 studentů a nejčastějším agresorem u domácího násilí je dle 89 studentů muž. Nejvíce se názor studentů rozcházel v oblasti pomoci, kdy většina studentů neví, na koho se obrátit v případech potřeby pomoci.

První jednotlivá výzkumná otázka: **Jaká je informovanost žáků středních škol o problematice domácího násilí?**

Ze získaných dat můžeme vyčíst, že informovanost žáků středních škol je poměrně vysoká, dle odpovědí většina studentů zná pojem domácí násilí a dokáží se orientovat i ve formách a příčinách tohoto jevu. Problém však nastává u informovanosti v oblasti pomoci obětem domácího násilí, kdy většina studentů neví, na koho se obrátit v případě potřeby pomoci.

Druhá jednotlivá výzkumná otázka: **Kolik respondentů má vlastní zkušenost s domácím násilím?**

Vlastní zkušenost s domácím násilím mělo 25 studentů, což činí 27,5 % z celkového počtu dotazovaných. Překvapivé bylo i vlastní vyjádření těchto studentů ke konkrétnímu způsobu této zkušenosti i přes to, že otázka nebyla povinná.

Třetí jednotlivá výzkumná otázka: **Jaká je informovanost žáků středních škol o možnostech pomoci při výskytu domácího násilí a organizacích, které tuto pomoc poskytují?**

Znalost možností a organizací na pomoc obětem domácího násilí není silnou stránkou studentů, pouhá třetina dotazovaných prokázala znalost alespoň základních organizací.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo nejen vymežit názory žáků středních škol na domácí násilí, ale také celkově popsat problematiku tohoto celospolečenského jevu. Už při hledání definice je možné pozorovat, jak je tento problém rozsáhlý, jelikož domácí násilí jako takové nemá ustálenou definici. Musíme porozumět samotnému pojmu domácího násilí, jestliže chceme tento problém, jakkoliv řešit. Proto je potřeba se tomuto jevu věnovat v co nejširším možném poli. Ať už po právní stránce či z pohledu psychologického. I když je v posledních letech tento problém čím dál více rozvíjen a diskutován pořád zde leží několik zásadních otázek. Jak se dá domácímu násilí předejít? Dá se proti domácímu násilí bojovat? Je v České republice dostatečně právně vymezeno a pokryto? Na každou z těchto otázek existuje odpověď, avšak rozsah práce nám nedovoloval se tak hluboce ponořit do problematiky tohoto protispolečenského jevu, a proto jsou tyto otázky zodpovězené jen částečně.

Teoretická část bakalářské práce má za cíl seznámit veřejnost se základními pojmy, které souvisí s domácím násilím, právní zakotvení, které je zaměřené na postup Policie České republiky na místě incidentu a využití institutu vykázaní či nahlédnutí do trestního zákoníku, který sice nezná pojem domácí násilí, ale vybrané trestné činy s ním úzce souvisí. Dále se jedná o problematiku příčin či forem tohoto jevu. Vymezení obětí domácího násilí, tak i jeho pachatelů. A v neposlední řadě zmínka o organizacích na pomoc obětem domácího násilí.

V praktické části bakalářské práce bylo záměrem poukázat na názory žáků středních škol na domácí násilí. Výzkum byl proveden pomocí standardizovaného dotazníkového šetření, kdy můžeme disponovat s překvapivými výsledky a to například, že 97,8 % dotázaných má povědomí o problematice domácího násilí. S domácím násilím se setkalo 27,5 % respondentů. Nejčastější obětí domácího násilí označovali ženu, kdy tato odpověď potvrzuje již zmíněná fakta, že žena je nejčastější obětí domácího násilí. Naopak muže, označili jako nejčastějšího agresora v roli domácího násilí, kdy tuto možnost z celkového počtu 113 odpovědí zvolilo 89 respondentů. K zamyšlení je i to, že 64,8 % dotázaných respondentů nezná žádnou organizaci, která by pomáhala obětem domácího násilí. Z čehož lze usoudit, že je potřeba zvýšit obeznámenost žáků na středních školách o organizacích, které poskytují pomoc obětem domácího násilí.

Doufám, že předložená bakalářská práce pomůže veřejnosti v další osvětě o tomto problému, protože ne vždy je v moci státních i nestátních organizací rozpoznat tento problém a včasně

jej vyřešit. Proto je přikládán velký důraz na to, aby i veřejnost mohla rozpoznat, že v jejich okolí či rodině není něco v pořádku a včas tento problém začít řešit.

„Uprostřed pouště rostl strom a na něm žil pták. Žil tam sám a měl těžký život, protože strom dával málo ovoce. Pták se několikrát vydal prozkoumat okolí. Snil o háji plném stromů bohatých ovocem, kde žije plno ptáků. Ale v okolí byla jen poušť a poušť. Smířil se už s myšlenkou, že na tom stromě dožije sám. Jednou blesk udeřil do jeho stromu a ten shořel. A pták musel vzlétnout. Letěl a letěl celý den a noc, druhý den a druhou noc, třetí den a už věděl, že zahyne únavou, hladem a žízni. Ale k večeru najednou uviděl zemi a byl tam také háj plný stromů se šťavnatým ovocem a plno ptáků, kteří ho vítali.“ – Neznámý autor

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BURIÁNEK, Jiří, Simona PIKÁLKOVÁ a Zuzana PODANÁ, 2014. Násilí na mužích. Praha: Humanitas. ISBN 978-80-7308-545-2.

CIMRMANNOVÁ, Tereza, 2013. Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2205-7.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2004. Forenzní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2008. Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

KERN, Hans, Christine MEHL, Hellfried NOLZ, Martin PETER a Regina WINTERSPERGER, 2015. Přehled psychologie. Vydání páté. Přeložil Magdalena VALÁŠKOVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0871-6

MATOUŠEK, Oldřich, 2008. Slovník sociální práce. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.

ŠEDIVÁ, Marie, 2007. Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí. V Praze: Bílý kruh bezpečí. ISBN 978-80-239-9449-0

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ, 2011. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ, 2011. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda, 2017. Krize a krizová intervence. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5327-0.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2014. Současná psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0696-5

VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ, 2008. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. 2., přeprac. vyd. Praha: proFem. ISBN 978-80-903626-7-3

Zákony

ČESKO, 2016. Zákon číslo 273/2008 Sb. O Policii České republiky.

ČESKO, 2016. Zákon číslo 40/2009 Sb. Trestní zákoník

ČESKO, 2010. Metodická příručka č. 1/2010, ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázaní

Elektronické příspěvky

Bílý kruh bezpečí. 2009. Bílý kruh bezpečí [online]. Praha: Copyright Bílý kruh bezpečí, z.s., 2009 [cit. 10.3.2022]. Dostupné na <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>

Domácí násilí. 2013. Domácí násilí [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2013 [cit. 10.3.2022]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/nasili_seniori.pdf

Nadace Vodafone. 2022. Nadace Vodafone [online]. Praha: Nadace Vodafone, 2022 [cit. 10.3.2022]. Dostupné na <https://www.nadacevodafone.cz/novinky/mobilni-aplikace-pomuze-odhalit-domaci-nasili.html>

Policie České republiky. 2015. Policie České republiky [online]. Praha: Policie ČR, 2015 [cit. 10.3.2022]. Dostupné na <http://www.policie.cz/>

ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí. 2022. ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí [online]. Praha: ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, 2022 [cit. 10.3.2022]. Dostupné na <https://www.profem.cz/cs/s-cim-pomahame/sexualni-nasili>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CAN – Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

WHO – Světová zdravotnická organizace (World Health Organization)

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 - Vykázání v letech 2018 - 2021.....	14
Graf č. 2 - Pohlaví respondentů.....	34
Graf č. 3 - Věk respondentů.....	35
Graf č. 4 - Znalost problematiky domácího násilí.....	36
Graf č. 5 - Setkání respondentů s domácím násilím.....	38
Graf č. 6 - Oběť domácího násilí.....	40
Graf č. 7 - Agresor domácího násilí.....	41
Graf č. 8 - Řešení problému.....	42
Graf č. 9 - Žádost o pomoc.....	43
Graf č. 10 - Znalost organizací na pomoc obětem.....	44
Graf č. 11 – Organizace na pomoc obětem.....	45

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

Příloha P II: Signál pomoci

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studijního oboru Sociální pedagogika, Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Tímto Vás chci požádat o vyplnění dotazníku, který má zjistit to, jak velká je informovanost žáků středních škol o problematice domácího násilí.

Dotazník je zcela anonymní a získané údaje budou použity pouze pro účely vypracování mé bakalářské práce. Vyplnění dotazníku Vám zabere zhruba 10 minut. Předem děkuji za odpovědi a čas strávený vyplňováním tohoto dotazníku.

1) Jsi muž nebo žena?

- a) Muž
- b) Žena

2) Tvůj věk?

(Napište číslo...)

3) Víš, že existuje problematika s názvem domácí násilí?

- a) Ano
- b) Ne

4) Jaké znáš formy domácího násilí?

(Napište jedno nebo více slov...)

5) Co podle Tebe vede lidi k tomu, že řeší problémy násilím? Jaké jsou důvody/příčiny?

(Napište jedno nebo více slov...)

6) Setkal/a jsi se ve svém okolí nebo rodině s domácím násilím?

Pokud ano, pokračuj na další otázku. Pokud ne či nevíš, pokračuj otázkou číslo 8.

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

7) A jak se konkrétní domácí násilí projevovalo?

(Napište jedno nebo více slov...)

8) Co považuješ za projevy domácího násilí?

(Napište jedno nebo více slov...)

9) Kdo podle tebe se nejčastěji stává obětí domácího násilí?

(Vyberte jednu nebo více odpovědí)

- a) Muž
- b) Žena
- c) Dítě
- d) Senior
- e) Zdravotně postižená osoba

10) Kdo je naopak podle Tebe nejčastěji agresor?

(Vyberte jednu nebo více odpovědí)

- a) Muž
- b) Žena
- c) Dítě
- d) Senior
- e) Zdravotně postižená osoba

11) Domníváš se, že domácí násilí je pouze soukromý problém, který by si členové rodiny měli vyřešit sami nebo by někoho měli požádat o pomoc?

(Napište jedno nebo více slov...)

12) Na koho by ses v případě potřeby obrátil/a o pomoc? Kdo by to byl a z jakého důvodu?

(Napište jedno nebo více slov...)

13) Znáš nějaké organizace, které pomáhají obětem domácího násilí?

(Pokud byla odpověď ano, v další otázce napiš, jaké organizace)

a) Ano

b) Ne

14) Napiš, jaké znáš organizace na pomoc obětem domácího násilí

(Napište jedno nebo více slov...)

PŘÍLOHA P II: SIGNÁL POMOCI

Signál pomoci

v souvislosti s kampaní týkající se násilí v rodinách opět připomínáme signál pomoci. Jedná se o gesto, které může být využito ohroženou osobou při komunikaci s okolím. A to ať již při přímé komunikaci či např. při videohovoru. Gesto není doprovázeno žádnými slovy a ohrožená osoba jím dává najevo, že potřebuje pomoc. Jedná se o mezinárodní gesto, které vzniklo v Kanadě a díky jeho šíření může být v současné době užito takřka na celém světě.

Gesto samotné je ohroženou osobou znázorněno tak, že tato otevře dlaň a s nataženými prsty ji ukáže např. na kameru či někomu s kým je v kontaktu či kdo jí vidí. Poté ohne palec do dlaně a nataženými prsty palec schová. Vznikne tedy pěst se schovaným palcem uvnitř.

Dlaň směrem ke kameře

Ukaž dlaň s přistrčeným prstem.

Schovej palec

Chyť palec do prstů.

Policista se s tímto gestem může setkat ve dvou případech. Buď bude sám svědkem jeho užití nebo se na něj obrátí někdo, kdo byl svědkem jeho užití. Druhá možnost je pravděpodobnější, ale nelze vyloučit ani snahu ohrožené osoby na své trápení upozornit přímo policistu.

V případě, že jste se dozvěděli o užití tohoto gesta, je vhodné postupovat stejně, jako kdyby přišlo oznámení z běžně užívaných komunikačních kanálů. Postup tedy závisí na okolnostech, za kterých bylo gesto užito a množství informací, které jste od oznamovatele (svědka užití gesta) získali.

Základem tedy bude vytěžení oznamovatele, kterým může být učitelka, spolužák, ale i kamarádka, známý či souseď ohrožené osoby. Ohrožená osoba nemusí být pouze ve věku dítěte, ale tento signál může použít i dospělá osoba či senior. Po nashromáždění všech dostupných informací je vhodné v případě dítěte věc konzultovat s pracovníky OSPODu (rodina může být již v jejich péči) a dohodnout s nimi další postup. Nicméně je třeba si uvědomit, že ohrožená osoba volá o pomoc. Není tedy vhodným řešením o zjištěných skutečnostech sepsat úřední záznam a tento postoupit na OSPOD. V případě dospělé osoby postupovat stejně jako v případě, že jste přivolání k domácímu násilí a oznamovatelem není poškozená osoba, ale např. souseď. Tedy počítat se situací, kdy vstupujeme do případu domácího násilí (nebo jiného problému) a ani jeden z aktérů příchod policie neočekává.